

Kerk 2025

Deel 1 : Classes en kerkelijke presentie

Toelichting
op het voorstel voor de tweede lezing

Rapport van
het generale college voor de kerkorde
aan de generale synode
d.d. 21 augustus 2017

1 INLEIDING

Het generale college voor de kerkorde (GCKO) biedt de generale synode hierbij zijn advies aan met betrekking tot de vaststelling in tweede lezing van een aantal kerkordewijzigingen in het kader van het project Kerk 2025 (tranche 1). De bedoelde wijzigingen werden in november 2016 in eerste lezing vastgesteld, waarna de klassicale vergaderingen daarover hebben geconsidereerd.

In een afzonderlijk document is het voorstel voor de tweede lezing opgenomen. Hierin worden alle teksten vermeld. In dit document wordt ingegaan op de consideraties en wordt aangegeven welke wijzigingen het GCKO voorstelt of waarom het GCKO voorstelt bij de tekst van de eerste lezing te blijven. In eerste lezing voorgestelde teksten waarover geen opmerkingen zijn gemaakt blijven in dit document buiten beschouwing.

Het GCKO stelt allereerst vast dat praktisch alle klassicale vergaderingen van deze gelegenheid gebruik hebben gemaakt. De daarin tot uitdrukking komende intensieve betrokkenheid van de mindere vergaderingen bij dit project stemt het GCKO dankbaar.

In een bijlage bij deze rapportage wordt een overzicht gegeven van de consideraties, op de verschillende thematieken globaal ingedeeld in de volgende categorieën: positief, positief met kanttekeningen, positief noch negatief, en negatief. In een aantal gevallen kan men over de indeling van een bepaalde visie van mening verschillen: wat bv. als ‘positief met kanttekeningen’ is geduid, kan soms met evenveel recht als ‘positief noch negatief’ worden geduid. Het belang daarvan is relatief. Consideraties zijn immers niet bedoeld als een stemming, maar als een uitwisselen van argumenten.

Dit laatste raakt ook de rol van de kernvragen die door de generale synode bij de voorstellen in eerste lezing werden gevoegd. Sommige klassicale vergaderingen (bv. Hoorn-Enkhuizen, vgl. Apeldoorn, Hardenberg) kregen door de formulering daarvan – ‘stemt u in met...?’ – kennelijk de indruk dat de synode bij de tweede lezing simpelweg zou gaan tellen in plaats van inhoudelijk te wegen. Dat kan de bedoeling niet zijn. De kernvragen zijn louter bedoeld om een eerste ordening in de consideraties te bevorderen. Het zijn de ingebrachte argumenten die in deze rapportage worden gewogen: de synode en de kerk mag er inderdaad van uitgaan dat binnen het GCKO én de generale synode een ‘valide argumentatie op een serieuze behandeling kan rekenen’ (Hoorn-Enkhuizen, vgl. Zwolle).

De eerdere besluiten van de generale synode in het kader van Kerk 2025 vormen de achtergrond van deze tweede lezing. Het GCKO heeft de opdracht de consideraties binnen dat kader te verwerken. Sommige klassicale vergaderingen zijn gekomen met voorstellen voor een totaal andere opzet. Alleen als de weging van de consideraties zou leiden tot de conclusie dat de met Kerk 2025 ingeslagen weg doodloopt, kunnen dergelijke alternatieven in beeld komen. In dat geval zou echter geen tweede lezing, maar een hernieuwde eerste lezing nodig zijn.

Uit een deel van de consideraties kan men de indruk krijgen dat sommige klassicale vergaderingen zich overvallen hebben gevoeld (Limburg, Oost-Groningen). Ondanks alle aandacht in de kerkelijke pers voor het project Kerk 2025, was soms kennelijk weinig bekend over de opeenvolgende rapporten binnen dit project die in de generale synode de afgelopen jaren zijn besproken. De sleutelrol van de klassicale afgevaardigden naar de generale synode – zij zijn immers de eersten om hun klassicale vergadering op de hoogte te houden, zo merkt de Waalse klassicale vergadering terecht op – lijkt niet altijd voldoende te zijn herkend. Hetzelfde geldt voor de voorlichtings-bijeenkomsten die in de regio’s zijn gehouden.

Mogelijk is dit mede de achtergrond van de opmerking van sommige klassicale vergaderingen (Breukelen, Heusden-Almkerk, Ede, Limburg, Zoetermeer) dat een goede inhoudelijke analyse van de redenen waarom een dergelijke ingrijpende operatie noodzakelijk is, ontbreekt.

Opnieuw wordt door sommige klassicale vergaderingen geklaagd over de tijdsdruk: de periode
5 tussen december 2016 en 1 mei 2017 wordt dan als te krap beschouwd voor de consideraties (Alblasserdam, Edam-Zaandam, Franeker, Hardenberg, Heusden-Almkerk, Hogeveen, Katwijk, West-Brabant).

Beeldvorming blijft moeilijk te bestrijden. Uit sommige consideraties komt het beeld op dat het hier op een top-down proces gaat (bv. Edam-Zaandam, Enschede, 's-Hertogenbosch, Tiel, West-Brabant),
10 dat het in feite al 'een gelopen race' is (Heusden-Almkerk, Zwolle, vgl. Edam-Zaandam), en/of dat niet de generale synode maar de dienstenorganisatie de regie in handen heeft (idem, plus Harderwijk). Vertrouwen komt te voet en gaat te paard: het GCKO wil door een zorgvuldige weging van de consideraties doen wat in zijn vermogen ligt om het vertrouwen tussen de verschillende ambtelijke vergaderingen te versterken. Mede met het oog daarop noemt het GCKO in deze
15 rapportage veelvuldig expliciet de naam van de klassicale vergadering(en) van waaruit een vraag, een voorstel of een kritische overweging naar voren kwam. Daarbij was het overigens niet altijd zinvol volledig te zijn.

Opmerkingen die zijn gemaakt met betrekking tot bv. de financiële aspecten van de operatie (bv.
20 Apeldoorn, Buitenpost, Ede, Heusden-Almkerk, Leiden, Noordoost-Groningen, Tiel) vallen niet binnen de competentie van het GCKO. Het is aan het moderamen van de generale synode om daarop te (laten) reageren. Dat geldt ook voor de opmerkingen van Zwolle met betrekking tot de tussentijds via een nieuwsbrief van de scribe verstrekte aanvullende informatie.

Enkele klassicale vergaderingen (bv. Goes, Noordoost-Groningen) plaatsen vraagtekens bij de overheveling van ordinantie bepalingen naar generale regelingen: "De juridische praktijk leert dat er bij het overhevelen van rechtsbepalingen van de 'wet' naar de 'algemene bepalingen' gemakkelijk wijzigingen worden doorgevoerd, waarover maar beter nog eens had kunnen worden nagedacht"
25 (Limburg, vgl. ook Noordoost-Groningen). Het GCKO heeft getracht hierin zorgvuldige afwegingen te maken.
30

Tenslotte: verschillende klassicale vergaderingen (o.a. Heusden-Almkerk) stelden terecht vast dat in de voorgestelde teksten nog kennelijke fouten zaten (bv. 'regio' in plaats van 'classis'). Veelal hielden die fouten verband met wijzigingen in de oorspronkelijke voorstellen van het GCKO die bij
35 amendement in de synode werden aangebracht. Het GCKO had beter kunnen toezien op de wijze waarop de in eerste lezing genomen besluiten uiteindelijk zijn geredigeerd. Het betreft ord. 2-14a-6, ord. 4-15-1 (drie maal), ord. 4-16-2 (twee maal), ord. 4-16-6 en ord. 10-3-5.

2 DE CLASSICALE VERGADERING

2.1 ALGEMEEN

40 De generale synode heeft in beginsel besloten het aantal klassicale vergaderingen terug te brengen tot elf. Hoorn-Enkhuizen merkt terecht op dat de getalsmatige kant geen kerkordelijke aangelegenheid is. Daarover zijn de klassicale vergaderingen dan ook afzonderlijk geconsulteerd. Het GCKO gaat dus ook niet in op opmerkingen met betrekking tot het proces (pilots, groeimodel e.d.). Dat zal ingebracht moeten worden in de discussie over de feitelijke reductie.

Tegelijk kunnen de in eerste lezing aanvaarde tekstvoorstellen zonder die achtergrond niet goed begrepen worden. Verschillende klassicale vergaderingen stemmen met de gedachte in beginsel wel in, maar wijzen erop dat het grondgebied van de eigen toekomstige klassicale vergadering in de voorgestelde indeling wel erg groot wordt (Friesland, Limburg, Walcheren). Deze reductie wordt door

5 de een als 'te rigouzeus' beschouwd (o.a. West-Brabant), terwijl de ander van mening is dat de structuur van de klassicale vergadering zoals nu voorgesteld nog te zwaar is (Goes).

Het is aan de kleine synode zich af te vragen of de nu voorgestelde indeling dient te worden aangepast.

10 Iets vergelijkbaars geldt voor de van verschillende kanten ingebrachte vraag om de nieuwe situatie, bv. over drie jaar (Hoofddorp) of vijf jaar (Apeldoorn) te evalueren (Amsterdam). Ook daarover dient de synode zo nodig op voorstel van haar moderamen te beslissen.

2.2 PRESBYTERIAAL-SYNODAAL

De in eerste lezing aanvaarde tekst impliceert noodzakelijkerwijs dat niet alle (wijk)gemeenten via een eigen afgevaardigde vertegenwoordigd zullen zijn in de klassicale vergadering. Verschillende

15 klassicale vergaderingen hebben hiermee grote moeite, omdat naar hun mening hiermee het presbyteriaal-synodale stelsel als zodanig op het spel staat (Alblasserdam, Harderwijk, Heusden-Almkerk, Hoogeveen, Kampen, Limburg, Nijkerk, vgl. ook Bommel, Ede, Hattem, Nijmegen, Oost-Groningen en Katwijk, vgl. Haarlem). Sommige van deze klassicale vergaderingen spreken van een toename van episcopale elementen. Volgens sommigen zou het daarom beter zijn de term 'classicale vergadering' niet meer te gebruiken (Dokkum, Hoorn-Enkhuizen, Oost-Groningen), of in elk geval

20 ervoor te zorgen dat 'de brugfunctie tussen synode en plaatselijke gemeente blijft bestaan' (Woerden).

Het GCKO heeft in zijn rapport bij de aanbidding van tranche 1 zelf ook al opgemerkt dat hier onmiskenbaar een breuk met het verleden plaatsvindt. Inderdaad is het in de hervormde en

25 gereformeerde traditie steeds zo geweest, dat gemeenten via rechtstreekse afvaardiging waren vertegenwoordigd in de eerstvolgende meerdere vergadering, de classis of klassicale vergadering. In de hervormde traditie verkozen de klassicale vergaderingen vervolgen rechtstreeks de leden van de generale synode, in de gereformeerde opzet was sprake van getrapte verkiezing via een extra ambtelijke vergadering (bestuurslaag), de particuliere synode. In de lutherse traditie was het systeem

30 overigens anders: daar kwam de enige meerdere vergadering, de synode, niet tot stand door afvaardiging vanuit de gemeenten maar door verkiezingen waaraan alle stemgerechtigde leden van de kerk konden deelnemen; die regeling geldt nog voor de evangelisch-lutherse synode binnen de PKN.

Het GCKO toonde zich bij de eerste lezing gevoelig voor de argumentatie dat de directe

35 vertegenwoordiging in de praktijk in delen van het land nauwelijks meer functioneert, en dat de huidige opzet van de klassicale vergaderingen te veel menskracht vraagt, zodat een afslanking gewenst is.

Het uitgangspunt van het presbyteriaal-synodale stelsel is tweeledig. Enerzijds betekent het dat de

40 kerkenraden een reële invloed hebben op de samenstelling van de klassicale vergadering: dat krijgt nu zichtbaar vorm in de rechtstreekse afvaardiging van een lid van de kerkenraad naar de klassicale vergadering. Het GCKO acht de gekozen koers op dit punt alleen verantwoord zolang kerkenraden ook in de toekomst daadwerkelijk invloed kunnen hebben op de samenstelling van de klassicale vergadering. In de voorstellen die voorliggen is dat het geval (zie ook de voorgestelde tekst voor de

45 generale regeling).

Anderzijds houdt het presbyteriaal-synodale stelsel in dat elk van de kerkenraden door deelname aan het werk van de klassicale vergadering medeverantwoordelijkheid kan nemen voor de leiding van de

kerk op bovenlokaal niveau. Dit is in de in eerste lezing aanvaarde voorstellen niet meer zonder meer het geval: niet elke kerkenraad is immers betrokken in het beleid op classicaal niveau.

Daarmee hoeft niet alles gezegd te zijn. Feit is dat sommige classicale vergaderingen nog slechts met grote moeite kunnen functioneren, en hoewel getallen niet bekend zijn, bestaat de sterke indruk dat classicale vergaderingen lang niet altijd het noodzakelijke quorum halen. Veel kerkenraden zijn kennelijk niet in staat steeds een afgevaardigde naar de classicale vergadering aan te wijzen. De desinteresse van kerkenraden in het werk van de classicale vergadering is soms groot. Maar er is ook een andere kant, waarop in de consideraties terecht gewezen wordt: er zijn ook classicale vergaderingen die wel degelijk goed functioneren. Waarom zouden we die opofferen aan deze structuurwijziging, zo wordt gevraagd (Alblasserdam, Barendrecht, Hattem, Breukelen, Heusden-in, Kampen, Nijkerk, Ommen, Woerden, Zierikzee). In dat licht wordt gepleit voor maatwerk (Kampen), dat niet voorbijgaat aan lokale verschillen, in plaats van een generieke maatregel ('s-Hertogenbosch). In par. 2.4 (over de ringen) gaat het GCKO hier nader op in.

Hoe nu verder? De crux zit in de verkiezing van de leden van de classicale vergadering, zoals geregeld in art. VI lid 3 KO, en in ord. 4-14. Het GCKO is van mening dat de in eerste lezing aanvaarde wijziging van art. VI lid 3 ook in tweede lezing dient te worden gehandhaafd: de leden van de classicale vergadering worden '*verkozen* door de kerkenraden van de tot de *classis* behorende gemeenten', een zinsnede die dan in iets andere bewoordingen wordt herhaald in ord. 4-14-1: 'De leden van de classicale vergadering worden *verkozen* door de betrokken kerkenraden, een en ander naar regels bij generale regeling vastgesteld.' Naar de mening van het GCKO is het mogelijk de bezwaren van een aantal classes te ondervangen door in de bedoelde generale regeling het gevraagde maatwerk mogelijk te maken.

Het GCKO stelt dus voor de in eerste lezing vastgestelde gewijzigde tekst van art. VI lid 3, ord. 2-20, ord. 4-19 (vervallen) ook in tweede lezing vast te stellen.

Het is de bedoeling dat de nieuwe indeling van de classes per 1 mei 2018 van kracht wordt. De overgang van de oude naar de nieuwe situatie wordt geregeld in ovb. 88a (in de eerste lezing abusievelijk aangeduid als ovb. 73a). Zie ook hieronder, par. 6 (Overgangsbepalingen).

2.3 MODERAMEN EN VOORZITTER VAN DE CLASSICALE VERGADERING

In de consideraties wordt gepleit voor ontkoppeling van het voorzitterschap en het classispredikantschap. Het gaat bij die ontkoppeling niet zozeer om een verlichting van de taken van de classispredikant (dat ook) maar het gaat er vooral om dat het ongewenst wordt geacht dat de classispredikant als voorzitter de vergadering leidt die ook tot taak heeft de eventuele maatregelen van de classispredikant te beoordelen.

Het GCKO is van oordeel dat voor de scheiding van deze functies valide argumenten worden aangedragen. Een voorzitter – zoals ook de evangelisch-lutherse synode die kent naast de president – kan ook stappen ondernemen om een oplossing te zoeken bij langdurige ziekte van de classispredikant en wanneer de classispredikant om andere redenen niet beschikbaar is, zaken waarvoor in de consideraties aandacht wordt gevraagd.

Het GCKO denkt hierbij nadrukkelijk aan een voorzitter die tot taak heeft de vergaderingen te leiden, ook bij de bespreking van het werk van de classispredikant.

De toevoeging van een voorzitter aan het (breed) moderamen heeft als consequentie dat het aantal overige leden van het breed moderamen kan worden teruggebracht van vijf naar vier, om zo uiteindelijk dezelfde omvang van het breed moderamen te behouden als in eerste lezing vastgesteld.

Veel is in de consideraties gereageerd op de relatief grote bevoegdheden van het moderamen van de nieuwe classicale vergadering. Terecht wordt wel opgemerkt (Goes) dat de aard van de taken het voor de hand doet liggen te spreken van een *breed* moderamen. Het GCKO gaat daarin mee, en stelt

5 voor alsnog onderscheid te maken tussen een breed moderamen en een moderamen. Gezien de taken van de classispredikant is wel van belang dat deze voluit betrokken blijft bij de voorbereiding van de vergaderingen. Het GCKO stelt dan ook voor om het moderamen van de classicale vergadering te laten bestaan uit voorzitter, scriba en classispredikant.

10 Het GCKO stelt derhalve voor om ord. 4-16-2 gewijzigd in tweede lezing vast te stellen.

	Eerste lezing ord. 4-16-2	Voorstel tweede lezing
2	Het moderamen van de classicale vergadering wordt gevormd door de preses, die wordt aangeduid als classispredikant, de scriba en ten minste vijf andere leden. De preses wordt benoemd met inachtneming van het in artikel 16a lid 2 bepaalde. In de regel maken een ouderling die niet tevens kerkrentmeester is, een ouderling-kerkrentmeester en een diaken deel uit van het moderamen; zij worden voor een periode van ten minste twee en ten hoogste vijf jaar gekozen uit het midden van de classicale vergadering en zijn herkiesbaar zolang zij deel uitmaken van de classicale vergadering.	Het breed moderamen van de classicale vergadering wordt gevormd door de preses, de scriba en de classispredikant, die tezamen het moderamen vormen, en ten minste vier andere leden. In de regel maken een ouderling die niet tevens kerkrentmeester is, een ouderling-kerkrentmeester en een diaken deel uit van het breed moderamen. De leden van het breed moderamen, met uitzondering van de classispredikant worden voor een periode van ten minste twee en ten hoogste vijf jaar gekozen uit het midden van de classicale vergadering en zijn herkiesbaar zolang zij deel uitmaken van de classicale vergadering.

Dit voorstel brengt met zich mee dat waar in de eerste lezing sprake was van moderamen, in de tweede lezing sprake is van breed moderamen. Deze wijzigingen zijn in alle teksten zonder verdere

15 vermelding doorgevoerd.

Het onderscheid tussen moderamen en breed moderamen maakt het wenselijk om ook de tekst van ord. 4-16-4 niet te laten vervallen (zoals ook Apeldoorn suggereert), maar deze taakomschrijving van het moderamen te handhaven. Daarmee is ook het voorstel van Hoofddorp gehonoreerd om in lid 4

20 de zinsnede te handhaven met betrekking tot het uitvoeren van genomen besluiten en het afdoen van zaken die geen uitstel gedogen.

Verder wil Apeldoorn met Doorn het in eerste lezing vervallen lid 3 handhaven, dat het mogelijk maakt preses en/of scriba niet uit het midden van de vergadering te verkiezen, maar breder 'uit de ambtsdragers uit de classis'. Dit zou meer armslag geven. Het GCKO heeft daar geen bezwaar tegen, en neemt dit over.

25 Het GCKO stelt daarom voor lid 3 en 4 niet te laten vervallen en de bestaande tekst te handhaven.

2.4 BETROKKENHEID GEMEENTEN; RINGEN

In de in eerste lezing aanvaarde voorstellen zijn de ringen van vitaal belang voor de ontmoeting tussen gemeenten. Daarom werd een nieuwe tekst vastgesteld voor ord. 4-16b, waarbij tevens ord. 4-17 (Ringverbanden) vervalt.

5

De achterliggende gedachte is dat de huidige klassicale vergaderingen per 1 mei 2018 als zodanig (door samenvoeging in de nieuwe klassicale vergaderingen) ophouden te bestaan, maar dat de ontmoeting tussen gemeenten zoals die nu idealiter in de klassicale vergaderingen plaatsvindt, een nieuwe vorm krijgt in de ringen. Bij overgangsbepaling (ovb. 88a sub h) wordt dan ook in tweede lezing vastgesteld dat gemeenten die nu een klassicale vergadering vormen per 1 mei 2018 samen een ring vormen. Nadat de nieuwe klassicale vergaderingen zijn gevormd, zijn deze vrij om desgewenst in goed overleg tot een andere indeling in ringen te besluiten.

10

Op zichzelf reageren veel klassicale vergaderingen positief op de instelling van ringen, al wil bijvoorbeeld Drachten de instelling ervan facultatief maken, terwijl bv. Nijmegen juist pleit voor een 'dwingend karakter' van de ringen. De ontmoeting op regionaal niveau wordt in het algemeen zeer op prijs gesteld. In veel van de consideraties wordt echter aandacht gevraagd voor de wel erg losse en vrijblijvende structuur van de voorgestelde ringen (Ede, Flevoland, Katwijk, Zoetermeer): 'het worden mini-classes zonder bevoegdheden' (zo Breukelen). Tiel acht het onwaarschijnlijk dat kerkenraden en ambtsdragers hierop in willen zetten, nu zelfs op het huidige officiële niveau van de klassicale vergadering zo veel absentie te bespeuren is (vgl. Westerkwartier, Zierikzee); hoeveel te meer zal dat het geval zijn bij zo veel structurele vrijblijvendheid.

15

20

Het GCKO wil dit beeld toch enigszins nuanceren. Tiel signaleert terecht dat de vrijblijvendheid in de huidige situatie ook groot is. Een kerkenraad die zich consequent niet laat vertegenwoordigen in de klassicale vergadering, wordt daarop niet of nauwelijks aangesproken. Het besef medeverantwoordelijk te zijn voor de leiding van de kerk op bovenplaatselijk vlak is maar al te vaak weinig aanwezig. Maar dat hangt direct samen met de aard van het presbyteriaal-synodale stelsel als een 'bottom up' systeem: de meerdere vergaderingen doen in beginsel alleen wat de mindere vergaderingen niet afkunnen (zie art. VI lid 11 KO). De eerste verantwoordelijkheid ligt bij de plaatselijke gemeenten en kerkenraden. In zoverre zou men kunnen zeggen dat het prima aansluit bij het presbyteriaal-synodale stelsel wanneer het functioneren van de ring in sterkere mate afhankelijk wordt gemaakt van wat de betrokken kerkenraden willen.

25

30

Arnhem wijst erop dat maar liefst vijf verschillende personen/gremia (classispredikant, voorzitter visitatiecommissie, werkgemeenschap, klassicale vergadering en de kerkenraden) verantwoordelijk worden gesteld voor de ontmoeting tussen de gemeenten in de ringen (vgl. ook Barendrecht, Ede, Groningen, Heusden-Almkerk, Nijkerk, Woerden e.a.). Juist daardoor zou er weleens weinig van terecht kunnen komen. Walcheren pleit daarom voor (verdere) formalisering van de ring (vgl. Haarlem).

35

40

Het GCKO herkent deze zorg. Als iedereen verantwoordelijk is, is niemand verantwoordelijk. Het moet duidelijk zijn wie eventueel aanspreekbaar is op het niet functioneren van een ring. Classicale visitatoren kunnen zeker een rol spelen als het erom gaat de onderlinge ontmoeting in een ring op gang te brengen, maar de voorzitter van het klassicale college voor de visitatie (genoemd door Hardenberg) staat te veel op afstand om hiervoor als eerste verantwoordelijk te worden gemaakt.

45

Die verantwoordelijkheid kan het best worden neergelegd bij de klassicale vergadering: waar die bijeen is, zijn in beginsel alle ringen vertegenwoordigd. Jaarlijks zou in een vergadering besproken kunnen worden wat bekend is over het al dan niet functioneren van de ringen, uitlopend in op maat gesneden afspraken om ringen die in dit opzicht achterblijven, te activeren. Daarom stelt het GCKO

voor om deze taak alsnog expliciet te maken in ord. 4-15-1, door daar als taak van de classicale vergadering de zinsnede toe te voegen:

- **het erop toezien dat de ringen aan de ontmoeting van gemeenten gestalte geven.**

Dat sluit medeverantwoordelijkheid van de andere vier personen/gremia niet uit: de classispredikant bezoekt gemeenten en predikanten, de voorzitter visitatie bevordert de ontmoetingen, en de werkgemeenschappen assisteren in de uitvoering. Het 'toezien' van de classicale vergadering kan zich ertoe beperken dat zij een goede taakverdeling opstelt.

Meer dan eens wordt met instemming de suggestie van dr. P. van den Heuvel vermeld, om het mogelijk te maken dat de classicale vergadering per ring ambtsdragers van de gemeenten bijeen kan roepen voor beraad en bezinning op de roeping en koers van de kerk (bv. Bommel); daarbij wordt wel verwezen naar ord. 4-9-3 als een interessante parallel (Zeist). Het GCKO overweegt dat het geciteerde artikellid in eerste lezing door de generale synode is geschrapt met het argument dat de kerkorde vastlegt wat moet, niet wat kan. Uiteraard kan de classicale vergadering ambtsdragers per ring (of uit het hele ressort) uitnodigen voor een bezinnende bijeenkomst. En ook de kerkenraden in een ring kunnen besluiten een vergadering van ambtsdragers in een ring te beleggen. De huidige classicale vergaderingen kunnen, indien zij dat wensen, besluiten om hun ontmoetingen op de huidige voet voort te zetten en hebben daarmee, nu het bestuurlijke werk aan de nieuwe classicale vergadering toevalt, alle ruimte voor de ontmoeting.

Het GCKO overweegt voorts het volgende. Hoewel West-Brabant er voor pleit om ook de ring de status van een ambtelijke vergadering te geven, wordt door bv. Ede, Goes en Zeeuws-Vlaanderen gewaarschuwd tegen het creëren van een vierde bestuurslaag. Daarvan zou sprake zijn als de ringen kerkordelijk sterker worden gestructureerd, met bijvoorbeeld een moderamen en jaarlijks een of meer vergaderingen van afgevaardigden. Door zulke strakke voorschriften zou juist de beoogde ruimte voor een creatieve invulling van de ontmoeting tussen gemeenten snel kunnen worden beperkt. Dat sluit niet uit dat het uiteraard in de vrijheid van de betrokken kerkenraden ligt afspraken te maken over regelmatige ontmoetingen.

Het GCKO stond al met al voor de vraag of het wenselijk is de hier genoemde mogelijkheden voor bijeenkomsten van ambtsdragers expliciet vast te leggen in kan-bepalingen in de ordinanties. Waar de kerkorde kan-bepalingen kent (zie bijvoorbeeld ord. 1-3-3 en 2-12-6) gaat het in het algemeen om het toekennen aan ambtelijke vergaderingen van bevoegdheden die niet bij voorbaat vanzelfsprekend zijn. Wat GCKO betreft behoeft er geen enkele twijfel aan te bestaan dat een classicale vergadering bevoegd is ambtsdragers uit te nodigen voor een bijeenkomst, of dat kerkenraden bevoegd zijn samen ontmoetingen van ambtsdragers in een ring te organiseren. Daarom is een kan-bepaling kerkordelijk gesproken niet noodzakelijk. Het opnemen van een degelijke bepaling in de kerkorde zou ook ten onrechte kunnen suggereren dat de genoemde mogelijkheden ook de enige mogelijkheden zijn. Het spreekt vanzelf dat ook de voorzitter van het classicale college voor de visitatie bij dergelijke ontmoetingen van ambtsdragers wordt betrokken. Het GCKO acht het wel gewenst dat een en ander in een handreiking voor ringen nader wordt beschreven.

Het GCKO stelt dus geen aanvullende regelgeving voor. Mocht de generale synode echter van mening zijn dat het de duidelijkheid voor de classicale vergaderingen en de kerkenraden zou dienen als de hier bedoelde mogelijkheden wel expliciet worden opgenomen in de kerkorde, dan heeft het GCKO daartegen geen overwegende bezwaren. In dat geval zou aan ord. 4-16b-2 de volgende zinsnede kunnen worden toegevoegd:

Het breed moderamen van de classicale vergadering kan met het oog hierop een vergadering van ambtsdragers van kerkenraden in een ring bijeenroepen. Hij doet dit in elk geval indien minstens vijf (wijk)kerkenraden hierom verzoeken.

5

Op vergelijkbare wijze zou in ord. 4-16b in een nieuw lid 3 de mogelijkheid beschreven kunnen worden dat kerkenraden op dit punt zelf een gezamenlijk initiatief nemen:

10

De kerkenraden in een ring kunnen gezamenlijk besluiten tot het regelmatig houden van vergaderingen van ambtsdragers.

Ook op dit punt acht het GCKO regelgeving niet noodzakelijk, maar wacht het de discussie in de generale synode met belangstelling af.

15

Hoe het kerkordelijk ook precies geregeld wordt, de vrijwillige samenwerking is hier centraal en past,

zoals gezegd, goed in het presbyteriaal-synodale denken. Een dergelijke vergadering is uiteraard gerechtigd vast te stellen wie voor volgende ontmoetingen primair verantwoordelijkheid zullen dragen. In beginsel weerhoudt niets de nu goed lopende classicale vergaderingen ervan op deze

20

wijze te waarborgen dat men elkaar in het verband van de ring ook na 2018 jaarlijks eenmaal of desgewenst meerdere malen treft. Ook kunnen afspraken gemaakt worden over de wijze waarop bestaande werkgroepen en projecten verder worden ingekaderd (Alblasserdam, Brielle). Dat past geheel in de geest van waar de ring voor staat. Het GCKO heeft hierbij ook gedacht aan wat nu in ord.

25

4-17-2 over de ringverbanden wordt gezegd: "Wanneer een ringverband zijn overwegingen ten aanzien van vragen van belijdenis en kerkorde die door de generale synode aan de classicale vergadering ter consideratie zijn voorgelegd, kenbaar wenst te maken, brengt het deze

overwegingen ter bespreking in de classicale vergadering". Op vergelijkbare wijze zouden ringen op zinvolle wijze een eigen inbreng kunnen hebben in consideratie-processen, en breder in de wisselwerking met classicale vergaderingen (Dordrecht, vgl. Heerenveen). Bij de eerste lezing is al aangegeven dat de verkiezing van leden van de classicale vergadering ringsgewijs zal gebeuren. In de generale regeling ter zake wordt de mogelijkheid geopend dat deze verkiezing gebeurt in een

30

vergadering van ambtsdragers in de ring.

De in eerste lezing vastgestelde tekst roept de vraag op of het mogelijk is dat wijkgemeenten die deel uitmaken van één gemeente, toch in verschillende ringen kunnen functioneren. De aanhef van lid 1

35

lijkt te suggereren dat het niet kan, terwijl in de tweede zinsnede toch van een verzoek tot herindeling van de kant van *wijkkerkenraden* sprake is. Dat laatste kan naar de mening van het GCKO niet de bedoeling zijn. Voorgesteld wordt daarom in de tweede volzin de woorden 'of wijkkerkenraden' te schrappen.

Het GCKO stelt voor de in eerste lezing vastgestelde tekst van ord. 4-16b als volgt gewijzigd vast te stellen:

40

	Nieuwe tekst (in eerste lezing vastgesteld)	Voorstel tweede lezing
	Ord. 4-16b. Ringen	Ord. 4-16b. Ringen
1	De gemeenten worden door het moderamen van de classicale vergadering samengebracht in ringen. Het moderamen van de classicale vergadering kan op verzoek van een aantal kerkenraden of wijkkerkenraden de	De gemeenten worden door het breed moderamen van de classicale vergadering samengebracht in ringen. Het breed moderamen van de classicale vergadering kan op verzoek van een aantal kerkenraden [..]

	betrokken gemeenten samenbrengen in een nieuwe ring.	de betrokken gemeenten samenbrengen in een nieuwe ring.
2	De ring – daarin samenwerkend met de voorzitter van het classicaal college voor de visitatie – geeft gestalte aan de verantwoordelijkheid van de gemeenten voor elkaar, onder meer door het stimuleren en zelf voeren van het kerkelijk gesprek en het op andere wijze bevorderen van de saamhorigheid van de gemeenten.	De ring – daarin samenwerkend met de voorzitter van het classicaal college voor de visitatie – geeft gestalte aan de verantwoordelijkheid van de gemeenten voor elkaar, onder meer door het stimuleren en zelf voeren van het kerkelijk gesprek en het op andere wijze bevorderen van de saamhorigheid van de gemeenten.

Het GCKO stelt voorts voor ord. 4-17 ook in tweede lezing te laten vervallen.

2.5 DE CONSULENT EN DE WERKGEMEENSCHAPPEN

- 5 In de in eerste lezing aanvaarde wijziging van ord. 4-12-1 is vastgelegd dat een kerkenraad zelf een consulent benadert, en dat zo nodig, op verzoek, de werkgemeenschap een consulent aanwijst.

Meppel stemt hier expliciet mee in. Andere classicaal vergaderingen (Gorinchem, Peel en Kempenland) pleiten ervoor de bestaande situatie in beginsel te handhaven, en dus het regelen van de waarneming bij de werkgemeenschap te laten liggen, waarbij volgens Gorinchem de kerkenraad dan echter wel gemotiveerd om een andere consulent zou mogen vragen.

Het GCKO meent dat het voldoende is als een kerkenraad het recht heeft de werkgemeenschap om een consulent te vragen, en stelt voor de in eerste lezing vastgestelde tekst van ord. 3-3-4 en ord 4-12-1 in tweede lezing ongewijzigd vast te stellen.

Een en ander heeft consequenties voor ord. 4-18, over de werkgemeenschappen. Meppel is van oordeel dat in de in eerste lezing aangenomen tekst van ord. 4-18 wel veel taken worden neergelegd bij de werkgemeenschap, en vraagt zich af hoe dat te realiseren is als predikanten niet tot samenwerking bereid zijn. Wat dat laatste betreft: ook nu geldt voor tal van kerkordelijke bepalingen dat verondersteld wordt dat betrokkenen – of dat nu predikanten zijn of bv. kerkelijke colleges – hun verantwoordelijkheid nemen. Goede wil is niet via de wet af te dwingen. Wat de taakuitbreiding betreft: het GCKO wil dat enigszins relativeren. De primaire functie van de werkgemeenschappen is vastgelegd in de eerste vier gedachtestreepjes van ord. 4-18-2: het gaat om onderlinge opbouw, gezamenlijke bezinning in combinatie met theologische verdieping. De daaropvolgende uitvoerende taken staan onder dat voorteken, en dienen relatief weinig tijd te vergen. Terwijl één uitvoerende taak (het regelen van de waarneming) goeddeels wegvalt, komt er als taak bij: het bevorderen van de samenwerking van en de uitwisseling tussen gemeenten die deel uitmaken van dezelfde ring. In de praktijk zal dat kunnen betekenen dat de classicaal vergadering soms zal moeten constateren dat er van de bedoelde ontmoeting in een bepaalde ring niets terecht komt. Dan zou de werkgemeenschap gevraagd kunnen worden om eens na te gaan waar dat aan ligt, en wellicht met een voorstel te komen om de zaak in beweging te krijgen (ook de rol die de werkgemeenschap van Zwolle op zich heeft genomen in dit lopende consideratieproces is een goed voorbeeld van hoe de werkgemeenschap samenwerking en uitwisseling kan stimuleren!). Bij de uitvoering daarvan zullen dan vermoedelijk wel enkele predikanten een rol krijgen. Maar waar ringen goed draaien, blijft de rol van de werkgemeenschap beperkt, en de bedoeling is zeker niet dat de werkgemeenschap feitelijk de ring vervangt (vgl. Hilversum). Doorn stelt voor in lid 2 niet te spreken van 'samenwerking en

uitwisseling', maar liever van 'ontmoeting'. Het GCKO meent dat uitwisseling ontmoeting veronderstelt.

5 Franeker pleit ervoor dat alle actieve pastores (predikanten, kerkelijk werkers, geestelijk verzorgers) deelnemen aan de werkgemeenschap. Wat gemeentepredikanten en predikanten-geestelijk verzorgers betreft gaat het al om een verplichting. Het GCKO leest de wens van Franeker als een pleidooi om ook kerkelijk werkers (al dan niet actief als geestelijk verzorger) tot deelname te verplichten, in plaats van dat zij uitgenodigd worden. Het GCKO wijst erop dat onder kerkelijk werkers soms sprake is van uitermate kleine aanstellingen (bv. alleen voor catechese): dan is een
10 verplichte deelname onevenredig bezwarend. Een uitnodiging blijft verplicht.

Hoorn-Enkhuizen pleit voor een versterking van de rol van de werkgemeenschappen, bv. op het gebied van de permanente educatie en de professionalisering, bv. door middel van een gestructureerde vorm van intercollegiale toetsing. Het GCKO zou een ontwikkeling in die richting
15 toejuichen, maar acht het in dit stadium niet zinvol dit verplichtend op te nemen.

Enkele klassicale vergaderingen zetten vraagtekens bij de in lid 3 verwoorde uitnodiging aan de classispredikant om de vergaderingen van de werkgemeenschappen bij te wonen. Delft acht dit voor de classispredikant niet te doen. Hardenberg wil af van de verplichting de classispredikant altijd uit te
20 nodigen. Ook Rotterdam lijkt dit te veronderstellen (het is positief dat de classispredikant in de werkgemeenschappen participeert). Het GCKO wijst erop dat de uitnodiging niet bedoelt dat de classispredikant alle vergaderingen bijwoont. Wel geeft het haar of hem de gelegenheid om in voorkomende gevallen een werkgemeenschap te bezoeken.

25 Het GCKO stelt al met al voor de in eerste lezing vastgestelde gewijzigde tekst van ord. 4-18 ook in tweede lezing vast te stellen.

2.6 VERKIEZING

2.6.1 Algemeen

Sommige klassicale vergaderingen hebben moeite met het aanwijzen van leden van de nieuwe
30 klassicale vergadering door middel van schriftelijke verkiezing door de kerkenraden. De kerkenraden zullen immers de betrokken kandidaten vaak niet kennen (Ede, Utrecht). Het GCKO wijst erop dat dit ook het geval zou zijn wanneer de afgevaardigden worden verkozen in classisbrede vergaderingen van ambtsdragers (zoals Ede suggereert). Bovendien zijn er zeker in dit digitale tijdperk tal van mogelijkheden – van nieuwsbrief tot YouTube-filmpje – om informatie over kandidaten op creatieve
35 wijze te delen met de kerkenraden.

De classis Alkmaar brengt op voorstel van de Protestantse gemeente Julianadorp een uitvoerig alternatief voorstel ter tafel. De kern daarvan is dat eens per twee jaar een klassicale vergadering wordt bijeengeroepen waarheen elke (wijk)kerkenraad iemand afvaardigt. In die vergadering zou dan een breed moderamen verkozen dienen te worden waarvoor qua samenstelling en taak in grote
40 lijnen datgene zou gelden wat nu wordt voorgesteld voor de klassicale vergadering. Op een vergelijkbare wijze zou de classis Walcheren onderscheid willen maken tussen een grote en een kleine classis. Dordrecht suggereert een bepaling waarbij jaarlijks minimaal eenmaal afgevaardigden van alle kerkenraden welkom zijn op de classisvergadering (vgl. ook Heusden-Almkerk, Hoogeveen, Rotterdam).

45 Het GCKO waardeert de grote betrokkenheid die uit dit soort voorstellen spreekt, en heeft sympathie voor de onderliggende gedachte. Het voorstel van Alkmaar lijkt weliswaar te suggereren dat het nieuwe 'breed moderamen' elke twee jaar volledig van samenstelling zou kunnen veranderen, maar

dat zou op zichzelf te ondervangen zijn door elke twee jaar bv. een derde van de leden nieuw te verkiezen.

Toch adviseert het GCKO niet mee te gaan in een dergelijke opzet: zinvolle besluitvorming, met inbegrip van benoemingen, is in een incidentele vergadering van wellicht tweehonderd personen die elkaar niet kennen nauwelijks mogelijk. Bovendien zou een dergelijke opzet wel zover afwijken van wat in eerste lezing is aanvaard, dat daarvoor een hernieuwde eerste lezing van ord. 4-14 e.d. nodig zou zijn, waarna de mindere vergaderingen daarover opnieuw zouden kunnen considereren. In plaats daarvan stelt het GCKO allereerst voor in ord. 4-16, over de werkwijze van de classicale vergadering als een nieuw lid 1b een kan-bepaling op te nemen met de volgende inhoud:

De classicale vergadering kan een adviserende bijeenkomst van ambtsdragers uit de classis bijeenroepen ter bespreking van voor de kerk belangrijke vraagstukken.

Door te spreken van ‘voor de *kerk* belangrijke vraagstukken’ wordt duidelijk dat het hier niet per se gaat om zaken die alleen in een bepaalde classis spelen. Het kan bijvoorbeeld evenzeer gaan om vraagstukken met betrekking tot het belijden en het spreken van de kerk, waarover het in ordinantie 1 gaat. Zulke ambtsdragersconferenties kunnen de betrokkenheid bij het werk van de classicale vergadering zeker versterken.

Verder stelt het GCKO voor in de generale regeling de mogelijkheid op te nemen dat de verkiezing van een lid van de classicale vergadering niet onder alle omstandigheden plaatsvindt door middel van een schriftelijke procedure. Indien de meerderheid van de kerkenraden in een bepaalde ring daarmee instemt, kan de verkiezing ook plaatsvinden in een vergadering van ambtsdragers van die ring, waarbij elke kerkenraad per vacature één stem uitbrengt.

2.6.2 De ordinantietekst

De classis Goes wijst elke sturing bij de verkiezing af; andere classicale vergaderingen vrezen juist een eenzijdige samenstelling van de classicale vergadering (Buitenpost), en pleiten voor representatie van de diversiteit (o.a. Achterhoek-Oost, Alphen aan den Rijn, Delft, Dokkum, Ede, Schiedam). Het GCKO meent dat ord. 4-14-3 noodzakelijk is, om te voorkomen dat een of meer ambten in de classicale vergadering volstrekt niet of nauwelijks vertegenwoordigd zou(den) zijn. Een ambtelijke vergadering is immers een samenkomst van alle ambten. Het voorstel biedt voldoende ruimte. Ook de suggestie alle predikanten deel uit te laten maken van de classicale vergadering (Woerden, vgl. Breukelen) neemt het GCKO niet over: dit zou de classicale vergadering een zeer eenzijdige samenstelling geven én onbestuurbaar groot in omvang maken.

Sommige classicale vergaderingen geven er de voorkeur aan de huidige zittingstermijn van vier jaar te handhaven (Apeldoorn, Hilversum), bv. omdat dit ook de zittingstermijn voor de leden van colleges is (Goes). Zulke termijnen zijn arbitrair. Het GCKO ziet geen reden het voorstel om de zittingstermijn gelijk te trekken met die van de leden van de generale synode (vijf jaar) weer in te trekken. Hilversum vraagt ook om regelmatig contact tussen de kerkenraad en een vanuit de ring verkozen lid van de classicale vergadering: uiteraard staat het elke kerkenraad vrij deze ambtsdrager(s) uit te nodigen. Een kerkordelijke verplichting zou echter zijn doel voorbijschieten.

In de in eerste lezing aanvaarde tekst is geen sprake meer van *secundi* (vgl. lid 4 oud). Woerden vraagt of dat toch niet zinvol zou zijn. Het GCKO acht dit bij de voorgestelde omvang van een classicale vergadering niet noodzakelijk. Het is in elk geval niet voor de hand liggend dat een *secundus* uit dezelfde kerkenraad afkomstig dient te zijn, zoals Doorn voorstelt. Dat betekent niet dat

een classicale vergadering niet bevoegd zou zijn de verkiezing van een secundus toch in de eigen regeling (zie lid 6) en dus ook in de verkiezingsregeling vast te leggen. Ook hier is maatwerk mogelijk.

5 Hoofddorp en Goes zouden van de kan-bepaling in lid 1 met betrekking tot het aanwijzen van een predikant met bijzondere opdracht dan wel een predikant in algemene dienst een verplichtende bepaling willen maken ('de classicale vergadering zal'). Ook hier hecht het GCKO echter aan een zekere vrijheid.

10 Samenvattend: het GCKO adviseert de synode om de in eerste lezing vastgestelde gewijzigde tekst van ord. 4-14 ook in tweede lezing vast te stellen.

2.6.3 De verkiezingsregeling

De in ord. 4-14-1 aangeduide generale regeling wordt afzonderlijk aangeboden. Hierin worden de verschillende mogelijkheden, waaronder de betrokkenheid van ringen bij de verkiezing, nader ingevuld.

15 Heusden-Almkerk stelt voor deze bepalingen niet op te nemen in een generale regeling, maar in de ordinanties. Dit om te voorkomen dat de generale synode deze bepalingen in een later stadium zou wijzigen zonder de classicale vergaderingen daarin door middel van consideraties te kennen. Het stelt zelfs dat hiermee de anti-hiërarchische 'gouden regel' van het gereformeerd kerkrecht (art. VI lid 1 KO) in geding is. Het GCKO meent echter dat het in de aard van dit soort technische bepalingen
20 ligt dat zij thuishoren op het niveau van een generale regeling, en het kan zich niet voorstellen welk belang de generale synode erbij zou kunnen hebben om te 'heersen' over de classicale vergaderingen door hen een verkiezingsregeling op te dringen die zij zelf niet zouden wensen.

25 Via de website van de kerk wordt door de dienstenorganisatie¹ een model voor een regeling voor de verkiezing van leden van de classicale vergadering aangeboden, uiteraard gebaseerd op de door de generale synode vastgestelde generale regeling. Wel moet elke classicale vergadering daarin aangeven in welk jaar welke ring een ambtsdrager (eventueel in welk ambt) dient te verkiezen. Daarin kan een landelijke regeling niet voorzien, maar veel meer valt er ook niet te kiezen op
30 classicaal niveau. Met dit model wordt tegemoetgekomen aan de zorg van o.a. Apeldoorn en Limburg (vgl. Zeist) dat elke classicale vergadering het wiel zou moeten uitvinden. Uiteraard staat het de classicale vergaderingen vrij een verkiezingsregeling ter goedkeuring voor te leggen aan de kerkenraden (Arnhem), maar nodig lijkt dat het GCKO niet.

2.7 HET ARBEIDSVELD VAN DE CLASSICALE VERGADERING

35 Verschillende classicale vergaderingen geven aan moeite te hebben met een wijziging van de taak van de classicale vergadering zoals in ord. 4-15-1 in eerste lezing aanvaard. Het gaat dan om het invoeren van de taak 'het stimuleren van nieuwe vormen van kerkelijke presentie', en vooral het verdwijnen van de zinsnede met betrekking tot 'het bevorderen van de missionaire arbeid van de gemeenten' (Apeldoorn, Doorn, Hoogeveen). Het GCKO is zich bewust van de theologische discussie
40 die hier op de achtergrond een rol speelt. Waar sommigen sterker denken vanuit de zending (missio) en de roeping van de kerk om 'in verkondiging en dienst aan alle mensen van het heil in Christus te getuigen' (vgl. art. I lid 8 van de kerkorde), leggen anderen er (in wat wel genoemd wordt de presentiebenadering) de nadruk op dat het zeker in een sterk gesecculariseerde samenleving als de Nederlandse primair van belang is als kerk aanwezig en aanspreekbaar te zijn, omdat alleen zo de
45 communicatie van het Evangelie werkelijk gestalte kan krijgen. Die gedachte komt ook in de eerdere

¹ Op www.protestantsekerk.nl/kerk2025/vragen-en-antwoorden#Huidige_tempo wordt ten onrechte gesteld dat de synode dit model vaststelt.

rapporten in het traject Kerk 2025 sterk naar voren. Het GCKO meent dat hier niet van een tegenstelling sprake is: de nadruk op kerkelijke presentie heeft in de Nederlandse context als zodanig een missionaire dimensie, en sluit missionaire arbeid in – en zeker niet uit.

5 Zeist pleit voor een reductie van de taken van de classicale vergadering. Het GCKO wijst erop dat het arbeidsveld in ord. 4-15 bewust in algemene termen is geformuleerd, zodat een kader ontstaat waarbinnen elke classicale vergadering prioriteiten kan stellen.

10 Tot de in ord. 4-15-1 genoemde taken van de classicale vergadering behoort ook ‘het geven van consideraties over haar door de generale synode voorgelegde vragen van belijden en kerkorde’. In de huidige opzet kan elke kerkenraad via een afgevaardigde deelnemen aan dit gesprek. Het GCKO stelt voor die mogelijkheid te handhaven. Kerkenraden worden uiteraard geacht hun eigen overwegingen tevoren schriftelijk in te brengen bij de classicale vergadering. Maar het GCKO stelt voor elke kerkenraad voorts in de gelegenheid te stellen desgewenst deel te nemen aan het gesprek in de classicale vergadering. Te verwachten is dat menige kerkenraad veelal zal volstaan met de

15 schriftelijke consideratie. Maar bij belangrijke kerkordewijzigingen is het denkbaar dat de classicale vergadering bij een dergelijk agendapunt wordt uitgebreid met een aantal afgevaardigden met spreekrecht. De uiteindelijke weging via besluitvorming blijft wel voorbehouden aan de stemgerechtigde leden van de classicale vergadering.

20 Het GCKO stelt derhalve voor in ord. 4-15 in tweede lezing een lid 1a toe te voegen:

Bij het considereren over vragen van belijden en kerkorde nodigt de classicale vergadering de kerkenraden uit een ambtsdrager aan te wijzen om met adviserende stem aan de beraadslagingen deel te nemen.

25 Het GCKO stelt voor de in eerste lezing vastgestelde tekst van ord. 4-15 met deze en met de hierboven onder 2.4 aangegeven toevoeging:

- **het erop toezien dat de ringen aan de ontmoeting van gemeenten gestalte geven**

in tweede lezing vast te stellen.

30 Het GCKO is voornemens de generale synode binnen afzienbare tijd een afzonderlijke notitie voor te leggen met betrekking tot het consideratieproces zoals dat er bij de implementatie van Kerk 2025 uit zou kunnen zien.

2.8 DE WERKWIJZE VAN DE CLASSICALE VERGADERING (ORD. 4-16)

35 Hoogeveen wil in lid 1 de mogelijkheid handhaven dat minstens vijf kerkenraden een buitengewone zitting van de classicale vergadering kunnen afdwingen. Het GCKO noemde dit in haar eerste rapport ‘bij een zo groot aantal kerkenraden niet zinvol’, maar begrijpt de terechte zorg die hierachter ligt: kerkenraden willen zo nodig invloed kunnen hebben op het classicaal beleid. Daarom stelt het GCKO nu voor toch een dergelijke mogelijkheid, met een drempel, in te voeren. Bij een gemiddelde van 200 gemeenten per classicale vergadering zal de drempel hoger moeten liggen dan vijf. Elk getal is

40 enigszins willekeurig: het GCKO stelt voor de drempel te leggen bij een tiende van het aantal kerkenraden.

Het stelt derhalve voor lid 1 van ord. 4-16 als volgt gewijzigd in tweede lezing vast te stellen (vet toevoeging), waarbij tevens gepoogd is de zin iets beter leesbaar te maken

De classicale vergadering vergadert in de regel drie maal per jaar.

Voorts komt zij, indien door **ten minste een tiende deel van de kerkenraden** of vijf leden van de classicale vergadering dan wel door de generale synode daarom wordt gevraagd bijeen, en wel binnen zes weken nadat het verzoek is ontvangen.

- 5 Apeldoorn brengt (onder ‘overige opmerkingen’) een groot aantal wijzigingsvoorstellen in. Zo stelt zij voor de zinsnede in lid 1a betreffende het ‘bepalen van het algemeen beleid’ te schrappen (zo ook Doorn). Het GCKO meent juist dat dit het hart van de taak van een ambtelijke vergadering is (en uiteraard gaat het dan om het beleid van de classicale vergadering zelf).
- 10 Voorts stelt Apeldoorn voor in lid 6 als taak van het (breed) moderamen op te nemen: “het verrichten van wat naar de orde van de kerk aan de classicale vergadering is opgedragen, voor zover dat hem door de classicale vergadering wordt gedelegeerd”. Nu het GCKO voorstelt het breed moderamen toch te handhaven is dit voorstel overbodig, omdat dit wordt gedekt door wat in art. VI-9 in algemene zin wordt gezegd over de taak van een breed moderamen.
- 15 Amsterdam en Gorinchem willen spreekrecht van kerkenraden in classicale vergaderingen. Naar de mening van het GCKO kan dat niet betekenen dat elke kerkenraad op elke vergadering over elk punt zou moeten kunnen meespreken. Wel is het voor de hand liggend dat de classicale vergadering dan wel haar breed moderamen een kerkenraad kan uitnodigen bij een voor hem relevante kwestie in de vergadering een zienswijze te geven. Maar dat behoeft niet kerkordelijk te worden geregeld.
- 20 Zie voor het voorstel tot invoeging van een nieuw lid 1b hierboven, par.2.6.1. Wat de samenstelling van het breed moderamen betreft, suggereert Hoofddorp in lid twee waar bepaald wordt dat het breed moderamen in de regel een ouderling, een ouderling-kerkrentmeester en een diaken telt, de woorden ‘in de regel’ te vervangen door ‘in elk geval’. Het GCKO wijst erop dat ‘in de regel’ impliceert dat er goede redenen moeten zijn om van die regel af te wijken. Maar als
- 25 zulke redenen er zijn, moet het naar de mening van het GCKO wel mogelijk zijn dat in een breed moderamen bijvoorbeeld geen ouderling wordt benoemd.

Ede wijst op het risico dat het moeilijk zal worden leden voor het breed moderamen te vinden, gezien de zware taak. Het GCKO onderkent dat, maar ziet daarvoor geen echte oplossing.

- 30 Hoofddorp stelt met Apeldoorn verder voor in lid 6 na ‘toetsen’ in te voegen de woorden ‘bekrachten of ongedaan maken’ (van door de classispredikant genomen voorlopige maatregelen). Het GCKO wijst erop dat in ord. 4-16a-5 geregeld is dat het breed moderamen een definitief besluit moet nemen in zaken waarin de classispredikant een voorlopig besluit neemt. Dat kan bekrachten en ongedaan maken zijn, maar ook gedeeltelijk ongedaan maken en aanvullen. Dat behoeft daar en
- 35 hier niet nader te worden vastgelegd. Het toetsen zoals hier bedoeld zal in de regel gebeuren in het definitieve besluit, maar is ruimer: als de classispredikant besluit dat een predikant de komende zondag niet mag voorgaan is de werking van dat besluit al voorbij wanneer het breed moderamen bijeen komt. Een definitief besluit is dan zinloos, maar dat ontslaat het breed moderamen niet van de taak om dit besluit achteraf te toetsen en daarmee richting te geven aan het werk van de
- 40 classispredikant.

6	Het moderamen is belast met - het toetsen van door de classispredikant genomen voorlopige maatregelen -	Het breed moderamen is belast met - het toetsen van door de classispredikant genomen voorlopige besluiten -
---	---	---

Aan het slot van hetzelfde lid zouden Apeldoorn en Hoofddorp de zinsnede ‘

De klassicale vergadering kan besluiten dat het (breed) moderamen aan het verzoek geen gevolg hoeft te geven’

willen schrappen. Het GCKO stemt daarmee niet in: een lid van de vergadering kan op een bepaald dossier om informatie verzoeken, maar dan moet het mogelijk zijn dat het breed moderamen weigert die informatie te geven, bijvoorbeeld omdat het geven van de gevraagde informatie de vertrouwelijkheid zou schenden of een lopend conflict in een gemeente negatief zou kunnen beïnvloeden. Het GCKO stelt daarom voor het slot van lid 6 licht aan te passen, door te verwijzen naar wat in ord. 4-2 is bepaald inzake geheimhouding, als volgt:

(Het breed moderamen informeert)

tenzij het in ord. 4-2 bepaalde inzake geheimhouding zich daartegen verzet.

In eerste lezing is lid 7 geschrapt:

Als een kerkenraad of ambtsdrager zich bezwaard voelt door een besluit van het breed moderamen van de klassicale vergadering dat met betrekking tot een kerkenraad of gemeente is genomen op grond van ordinantie 2 of ordinantie 4, staat geen revisie open maar kan wel heroverweging van dat besluit gevraagd worden aan de klassicale vergadering. Overigens is ord. 12-12-1 t/m 4 van overeenkomstige toepassing.

Alblasserdam pleit ervoor lid 7 toch te handhaven. Het GCKO overweegt dat deze bepaling ooit werd ingevoerd, omdat niet alle kerkenraden vertegenwoordigd zijn in het breed moderamen; in de huidige klassicale vergadering is dat wel het geval, zodat een kerkenraad bij de heroverweging in die kring desgewenst altijd nauw betrokken kan zijn. In de nieuwe situatie zullen ook niet meer alle kerkenraden vertegenwoordigd zijn in de klassicale vergadering, waarmee de zin van deze bepaling vervalst. Uiteraard blijven de mogelijkheden van revisie door het breed moderamen of bezwaar bij het klassicale college voor de behandeling van bezwaren en geschillen gewoon bestaan.

2.9 DE COLLEGES

Over de colleges zijn geen opmerkingen geplaatst. Het GCKO stelt voor ord. 4-20 ongewijzigd in tweede lezing vast te stellen.

2.10 DE RÉUNION WALLONNE

De Réunion Wallonne wil bevoegd zijn een lid aan te wijzen voor de klassicale vergadering. In de in de voorgestelde generale regeling beschreven wijze van verkiezing van de leden van de klassicale vergaderingen is het uitgangspunt dat elke ring in een klassicale vergadering vertegenwoordigd is, en dat de verkiezingen per ring worden georganiseerd. Dat zou het op zichzelf zo goed als zeker maken dat de wens van de Réunion Wallonne zonder nadere kerkordelijke bepaling wordt gehonoreerd.² Om zeker te zijn, stelt het GCKO niettemin een aanvulling van lid 1 voor (vette tekst):

.....

De Réunion Wallonne maakt deel uit van een daartoe aangewezen classis, **en verkiest een lid van deze klassicale vergadering.**

² Theoretisch zou de klassicale vergadering echter kunnen bepalen dat “uit twee of meer ringen samen één lid wordt verkozen” (lid 1 voorgestelde bepaling in generale regeling), waarmee de Réunion Wallonne geen zekerheid zou hebben,

2.11 DE SAMENSTELLING VAN DE GENERALE SYNODE

Verschillende classicale vergaderingen wijzen het reduceren van het aantal classicale vergaderingen tot elf af. Dat heeft voor sommigen van hen (Almelo, Harderwijk, 's-Hertogenbosch) de
5 vanzelfsprekende consequentie dat men ook tegen de nieuwe tekst van ord. 4-25 is. Ook enkele andere classicale vergaderingen considereren op dit punt negatief, waarbij ook de representativiteit in de zin van de getalsverhoudingen van gemeenten en gemeenteleden als argument wordt ingebracht (Harderwijk, Hattem)

Woerden stelt voor dat minstens drie afgevaardigden naar de generale synode ook deel zouden
10 moeten uitmaken van de classicale vergadering (vgl. ook Hardenberg). Walcheren ziet er geen bezwaar in als alle afgevaardigden de bedoelde dubbelfunctie bekleden.

Assen kiest juist een tegenovergestelde positie: geen van de afgevaardigden naar de generale synode zou tevens lid moeten zijn van de classicale vergadering.

In de nu voorliggende teksten is geen sprake van een verplichte dubbelfunctie, wel van een
15 maximering van het aantal leden van de classicale vergadering dat wordt afgevaardigd naar de generale synode tot twee. Barendrecht signaleert terecht dat dit kan betekenen dat alle afgevaardigden naar de generale synode van buiten de classicale vergadering komen.

In ord. 4-14-6 is voorts geregeld dat ten minste een afgevaardigde van de classicale vergadering naar de generale synode als adviseur aan de beraadslagingen van de classicale vergadering deelneemt.

20 Het GCKO verwacht dat zo van voldoende interactie tussen de classicale vergadering en de generale synode sprake kan zijn.

Assen pleit ook voor de mogelijkheid oud-ambtsdragers af te vaardigen. Het GCKO ontraadt dat: er zijn voldoende mogelijkheden een oud-ambtsdrager desgewenst als ambtsdrager met bepaalde
25 opdracht te verkiezen. Dat in ambtelijke vergaderingen de ambten aanwezig zijn, blijft het uitgangspunt.

De stelling van Barendrecht dat alle afgevaardigden uit één gemeente zouden kunnen komen, lijkt naar de letter van ord. 4-25 juist, maar houdt geen rekening met het bepaalde in ord. 4-15-1: "De
30 classicale vergadering doet bij de vervulling van haar opdracht recht aan de binnen de classis voorkomende kerkelijke verscheidenheid". Juist dit soort zinsneden bepaalt de classicale vergadering bij haar verantwoordelijkheid om tot een in alle opzichten evenwichtige afvaardiging te komen (vgl. ook Flevoland, Groningen). Het GCKO wijst erop dat juist het feit dat elke classicale vergadering vijf afgevaardigden aanwijst als effect kan hebben dat bij de verkiezing bewust wordt gestreefd naar enige verscheidenheid (zo werkte het vroeger ook toen de particuliere synodes elk vijf afgevaardigden
35 aanwezen voor de generale synode GKN en toen de classicale vergaderingen/classes meerdere afgevaardigden aanwezen voor de provinciale kerkvergadering/particuliere synode). Meer dwingend recht zal hierbij niet helpen.

Noordoost-Groningen noemt vijf afgevaardigden per classicale vergadering de ondergrens. Hilversum pleit om vergelijkbare redenen voor zeven in plaats van vijf afgevaardigden per classicale vergadering. Tiel neemt dezelfde positie in. Het GCKO is niet overtuigd van de zin hiervan, en doet
40 geen voorstel tot wijziging. Mocht de synode wel in die richting denken, dan heeft het GCKO geen principieel bezwaar.

Het aantal stemhebbende afgevaardigden vanuit de evangelisch-lutherse synode wordt gereduceerd naar drie. Wie puur naar de ledentallen kijkt, kan dit nog disproportioneel vinden (Brielle, Harderwijk, Hoogeveen), maar wie zich realiseert dat het hier gaat om een traditie die
45 medebepalend is voor het karakter van de Protestantse Kerk in Nederland, zal begrijpen dat het hier om een absoluut minimum gaat.

Kerkordelijk wordt niets geregeld over de wijze waarop de afgevaardigden naar de generale synode voeling houden met de ringen en gemeenten in de classis. Strikte regulering zal in dit soort vragen

niet verder helpen: liever neemt het GCKO aan dat geen afgevaardigde een uitnodiging om bijvoorbeeld een geïnteresseerde ambtsdragersvergadering te bezoeken, zo maar naast zich neer zal leggen. Als vijf afgevaardigden op een dergelijk wijze jaarlijks contact onderhouden met gemiddeld tien ringen per classicale vergadering, zou dat per afgevaardigde in twee bijeenkomsten per ring per jaar resulteren. In dat opzicht zal een nieuwe cultuur kunnen ontstaan, juist waar vrijheid wordt gegeven om initiatief te nemen (zie ook boven, par.2.4).

Ook hier wordt de termijn van vijf jaar door enkele classicale vergaderingen ter discussie gesteld (Limburg). Het GCKO ziet geen reden om terug te gaan naar vier jaar.

In de in eerste lezing aanvaarde tekst wordt de samenstelling van de generale synode qua ambten flexibeler. Voor 15 van de 55 leden ligt het ambt niet bij voorbaat vast. Amsterdam wil vastleggen dat de verhouding tussen het meest en het minst vertegenwoordigde ambt niet groter mag zijn dan 3:1. Het GCKO stelt vast dat alleen indien alle ‘flexibele’ plaatsen worden ingevuld door predikanten dan wel door diakenen deze norm niet overschreden zou worden (27:8). Dat scenario lijkt wel erg onwaarschijnlijk. Nadere regelgeving is dan ook niet nodig.

Zeist stelt voor om aan lid 5 (over eventuele extra afvaardiging als de afvaardiging onevenwichtig is) een zinsnede toe te voegen die ertoe strekt dat het moderamen van de generale synode jaarlijks bezieet of en hoe dit lid dient te worden toegepast. Het GCKO stelt vast dat de samenstelling van de generale synode jaarlijks verandert, en dat lid 5 dus ook zonder dat dit wordt geëxpliciteerd, vereist dat het moderamen, c.q. de kleine synode de samenstelling op dit punt toetst.

De ingevoerde flexibiliteit in de samenstelling van de generale synode maakt het in de regel niet nodig dat van de extra afgevaardigden bepaald wordt welk ambt deze moeten bekleden. Het GCKO stelt daarom een kleine toevoeging voor in lid 5 (vette tekst):

(De kleine synode kan ten hoogste vijf classicale vergaderingen uitnodigen een extra afgevaardigde te sturen)

waarbij de kleine synode bepaalt of deze van een protestantse gemeente, een hervormde gemeente, een gereformeerde kerk dan wel een evangelisch-lutherse gemeente ambtsdrager is en, **voor zover nodig**, of deze een predikant, een ouderling die niet tevens kerkrentmeester is, een ouderling-kerkrentmeester dan wel een diaken dient te zijn.

Het GCKO stelt voor de in eerste lezing vastgestelde tekst van ord. 4-15 ook in tweede lezing vast te stellen, met, naast voormelde wijziging in lid 5, één kleine verhelderende wijziging, nl. de invoering van het woordje ‘generale’ voor het laatste woord ‘synode’ in de volgende zinsnede van lid 2: “De president van de evangelisch-lutherse synode is adviseur van de **generale** synode”.

Het GCKO constateert tenslotte een omissie bij de eerste lezing. De beperking van het aantal classicale vergaderingen tot elf maakt ook een wijziging van ord. 4-27-1 nodig. De nu geldende tekst luidt:

De generale synode komt ten minste twee maal per jaar bijeen.

Voorts komt zij bijeen in buitengewone zitting op verzoek van ten minste zeven classicale vergaderingen of krachtens een besluit van de kleine synode. ...

Het is evident dat een verzoek van een kleiner aantal classicale vergaderingen (dan zeven van de elf) voldoende moet zijn om de generale synode in buitengewone zitting bijeen te doen komen. Men kan denken aan twee of drie classicale vergaderingen. Het GCKO stelt voor dit aantal te stellen op drie, zodat de tekst gaat luiden:

De generale synode komt ten minste twee maal per jaar bijeen.
Voorts komt zij bijeen in buitengewone zitting op verzoek van ten minste **drie** classicale vergaderingen of krachtens een besluit van de kleine synode.

3 DE CLASSISPREDIKANT

5 3.1 ALGEMEEN

De rol van de classispredikant is in eerste lezing vastgelegd in ord. 4-16a:

	Ord. 4-16a. De classispredikant
1	De classispredikant geeft gestalte aan de verantwoordelijkheid van de classicale vergadering voor het leidinggeven aan en het bevorderen van het kerkelijk leven in de classis.
2	De classispredikant wordt voor vijf jaar benoemd door de classicale vergadering uit de dienstdoende predikanten van de kerk, en kan eenmaal worden herbenoemd. De verkiezing van de classispredikant geschiedt niet dan nadat over de omvang van de aanstelling van de betrokkene overeenstemming is bereikt met de kleine synode en nadat de kleine synode over de keuze van de betrokkene is gehoord. De classispredikant is als predikant in algemene dienst verbonden aan de classicale vergadering.
3	De classispredikant bezoekt elke gemeente, elke predikant en elke kerkelijk werker ⁴ met een vaste aanstelling, in de classis in de regel een maal per vier jaar, met het oog op het geestelijk leven van de gemeente en de wijze waarop zij gehoor geeft aan haar roeping, alsmede de vervulling van ambten en diensten.
4	De classispredikant kan het classicale college voor de visitatie verzoeken een gemeente te visiteren. ⁵ Het college doet verslag van deze visitatie aan het moderamen, dat – gehoord het advies van de voorzitter van het college – beslist over zo nodig te nemen maatregelen.
5	Daar waar het moderamen van de classicale vergadering bevoegd is maatregelen te nemen, is in bijzondere omstandigheden de classispredikant bevoegd tot het nemen van een voorlopige maatregel. De classispredikant informeert het moderamen van de classicale vergadering onverwijld over het nemen van een voorlopige maatregel. De voorlopige maatregel blijft ten hoogste twee maanden van kracht. Binnen deze periode neemt het moderamen van de classicale vergadering een definitief besluit.
6	De classispredikant vertegenwoordigt de classicale vergadering, al dan niet samen met andere leden van het moderamen, in contacten met andere kerkgenootschappen, maatschappelijke organisaties, overheden en media in de regio.
7	Taken en bevoegdheden van de classispredikant worden nader geregeld in een door de classicale vergadering vast te stellen instructie.
8	De classispredikant brengt jaarlijks verslag uit aan de classicale vergadering.

10

Bij het vragen van consideraties zijn bij dit deel drie vragen meegegeven:

- Kunt u instemmen met de sleutelrol die de voorzitter van de classicale vergadering (classispredikant genoemd) straks zal spelen? (vgl. lid 1,4 en 6)
- Kunt u ermee instemmen dat straks van de reguliere visitatie geen sprake meer zal zijn, maar dat de classispredikant de opdracht heeft elke vier jaren alle gemeenten en alle predikanten in de classis te bezoeken? (vgl. lid 3)
- Kunt u instemmen met de bevoegdheid die de classispredikant straks krijgt om bij problemen in een gemeente voorlopige maatregelen te nemen? (vgl. lid 5).

15

3.2 PRESBYTERIAAL-SYNODAAL

In een aantal consideraties wordt gesteld dat de episcopale rol van de classispredikant strijdig is met het presbyteriaal-synodale stelsel. Het GCKO (h)erkent dat er sprake is van een ingrijpende verandering. In het rapport voor de eerste lezing, overgenomen door de generale synode en
5 toegezonden bij de vraag om consideratie, schreef het GCKO:

[In het citaat is nog sprake van de voorzitter en het moderamen, in het voorstel voor de tweede lezing is dat de classispredikant en het breed moderamen]

Tot de meest ingrijpende voorstellen in het traject Kerk 2025 behoort ongetwijfeld de
10 voorziene rol van de voorzitter van de classicale vergadering, die als het gezicht van de classicale vergadering wordt gezien, het 'katholieke' van de kerk belichaamt en zo instaat voor de eenheid in alle verscheidenheid. Hij of zij representeert in persona de classicale vergadering, met name in haar toezienende functie.

Het gaat om 'iemand die herinnert aan het wezen van de kerk: het evangelie, de
15 geloofsgemeenschap, het diaconaat en de roeping/zending'. Bij deze taak hoort ook het signaleren wat er leeft in de gemeenten, wat hen kan helpen om aan de roeping om geloofsgemeenschap te zijn gehoor te geven en wat daarbij in de weg staat. De voorzitter kan dan ook interveniëren, mediation aanbevelen, tijdelijke maatregelen nemen en procedures op gang brengen, al blijven finale beslissingen altijd voorbehouden aan het moderamen van de classicale vergadering.

20 De figuur van de classispredikant is dan ook niet strijdig met het presbyteriaal-synodale stelsel. De classispredikant heeft weliswaar een aantal bevoegdheden maar de ambtelijke vergadering heeft altijd het laatste woord. Hij of zij staat niet boven de plaatselijke gemeenten en ook niet boven de collega-ambtsdragers. En er is geen sprake van dat – zoals sommige classicale vergaderingen stellen (Almelo, Ede, 's Hertogenbosch) – er bevoegdheden weggehaald worden bij de plaatselijke
25 gemeenten en naar een centraler niveau getild worden. Alleen bevoegdheden die nu al liggen bij (het breed moderamen van) de classicale vergadering kunnen (in bijzondere omstandigheden, zie hiervoor onder 3.7 Voorlopige maatregel (lid 5)) door de classispredikant worden uitgeoefend.

3.3 TAAKOMVANG

In een groot aantal consideraties wordt aandacht gevraagd voor de omvang van de taak van de
30 classispredikant. Het GCKO merkt hierbij op dat de centrale rol die de classispredikant is toebedacht met zich meebrengt dat deze ook in persoon vele contacten onderhoudt. Zonder de aan de classispredikant toebedeelde taken kan deze niet de rol spelen die aan haar of hem is toebedacht.

Het GCKO maakt hierbij twee aanvullende opmerkingen.

- Het is aan de generale synode om erop toe te zien dat de classispredikant voldoende wordt
35 ondersteund om het opgedragen werk uit te voeren.
- Het is aan (het breed moderamen van) de classicale vergadering om in overleg met de classispredikant prioriteiten te stellen met het oog op de centrale taak van classicale vergadering en classispredikant, de zorg voor gemeenten en voor hen die in de gemeenten ambtelijk werkzaam zijn.

3.4 BENOEMING

40 Walcheren bepleit dat de rol van de kleine synode ten aanzien van de verkiezing van de classispredikant niet meer dan adviserend is. De huidige tekst geeft aan dat de kleine synode wordt gehoord en dat de classicale vergadering benoemt.

Zwolle hecht er zeer aan dat de classispredikant eerst en vooral beroepen wordt als predikant der classis en vervolgens benoemd wordt in de functie van classispredikant en stelt als alternatieve tekst voor:

- 5 *De classicale vergadering beroept uit de dienstdoende predikanten van de kerk voor vijf jaar een predikant in algemene dienst verbonden aan de classis en benoemt deze in de functie van classispredikant. De classispredikant kan één maal in deze functie worden herbenoemd, ...*

- 10 Het GCKO wijst erop dat in de kerkorde de benoeming van een predikant in algemene dienst vooraf gaat aan de beroeping. De predikant in algemene dienst wordt beroepen voor de duur van de werkzaamheden (ord. 3-22-2). In de voorgestelde tekst staat al impliciet dat er ook van een beroeping sprake is. Aan het slot van lid 2 staat:

De classispredikant is als predikant in algemene dienst verbonden aan de classicale vergadering.

- 15 Gezien de opmerking van Zwolle stelt het GCKO voor de beroeping expliciet te vermelden en de slotzin als volgt te lezen:

De classispredikant wordt door de classicale vergadering beroepen tot predikant in algemene dienst.

- 20 Zwolle wenst verder dat niemand langer dan tien jaar classispredikant mag zijn en stelt als tekst voor: *(De classispredikant kan eenmaal in deze functie worden herbenoemd) met dien verstande dat een predikant der kerk ten hoogste tien jaar het ambt op deze wijze vervult.*

Het GCKO wijst dit af. Er is geen reden om de vrijheid van andere classicale vergaderingen in dezen te beperken.

- 25 Zwolle wijst tenslotte elke bemoeienis van de kleine synode af en verwijst daarvoor naar het slot van art. VI-11 van de kerkorde (In de meerdere vergaderingen zullen alleen zaken worden behandeld die naar de orde van de kerk tot het werk van de meerdere vergaderingen behoren, dan wel die in de mindere vergaderingen niet kunnen worden afgedaan). Dit beroep op art. VI-11 snijdt geen hout. Allereerst kan de classicale vergadering niet zelf het beschikbare budget vaststellen, en is daarover
30 overleg nodig met de kleine synode. Daarbij verhindert dit artikellid niet dat de orde der kerk zaken aan een meerdere vergadering toevertrouwt. De toevertrouwde taak is in dit geval overigens alleen adviserend.

3.5 BEZOEKWERK EN VOORLOPIGE MAATREGEL

- 35 In lid 3 wordt gesproken over het bezoekwerk door de classispredikant, en in lid 5 over de voorlopige maatregelen³ die deze kan nemen.

- 40 In veel reacties wordt het werk van de classispredikant onderscheiden in een pastorale en een toeziende taak (waarbij eventueel maatregelen kunnen worden genomen) en worden vraagtekens geplaatst bij deze combinatie van taken. Kan er wel een vertrouwensband ontstaan tussen de classispredikant en predikanten/gemeenten, als de eerste ook juridisch kan ingrijpen? (zo bv. Doorn). Het GCKO (h)erkent dat hier spanningen kunnen liggen. Die spanningen zijn niet nieuw. Ook de huidige bezoeken van visitatoren kunnen ertoe leiden dat een bijzondere visitatie wordt gehouden die uiteindelijk leidt tot maatregelen. Ook al kunnen in de huidige situatie visitatoren geen

³ Het GCKO zal later in dit rapport voorstellen om te spreken over 'besluiten' maar gaat hier nog uit van de in eerste lezing vastgestelde term.

maatregelen nemen, het feit dat bij verdere procedures hun inbreng wordt gevraagd, kan als bedreigend worden ervaren.

Die spanning is dan ook niet te voorkomen. Het toezien van de classispredikant (als representant van de klassicale vergadering) betreft het geestelijk leven van de gemeente, het gehoor geven aan haar roeping en de vervulling van ambten en andere diensten en heeft ten doel de opbouw van de gemeente (art.XII-4 KO). Bij het bezoek staat dan ook de vraag 'wat bouwt de gemeente op (met het oog op haar roeping) en staat er iets die opbouw in de weg' centraal.

Kerk 2025 – Een stap verder zegt hierover:

De voorzitter (classispredikant) is niet een manager die gemeenten aanstuurt (de gemeenten zijn mondige gemeenten, met ambtelijke dienst, en met de gaven van de Geest die op gebed worden geschonken), maar iemand die herinnert aan het wezen van de kerk: het evangelie, de geloofsgemeenschap, het diaconaat en de roeping/zending. Bij deze taak hoort ook het signaleren wat er leeft in de gemeenten, wat hen kan helpen om aan de roeping om geloofsgemeenschap te zijn gehoor te geven en wat daarbij in de weg staat. Bij dat laatste hoort interveniëren, mediation aanbevelen, tijdelijke maatregelen nemen en procedures op gang brengen.

Het nemen van maatregelen en het op gang brengen van procedures is niet het doel, maar kan in bepaalde gevallen onontkoombaar zijn. En dan verandert het niet of de classispredikant dit zelf doet of aan anderen vraagt dit te doen. Het GCKO ziet dan ook geen reden om vanwege die spanning wijzigingen voor te stellen in het takenpakket van de classispredikant.

3.6 BEZOEKWERK DOOR DE CLASSISPREDIKANT

Enkele vergaderingen noemen het wenselijk dat de classispredikant altijd samen met een ander de gemeenten en ambtsdragers / kerkelijk werkers bezoekt.

Het GCKO deelt niet de opvatting dat het bezoekwerk, dat in de plaats komt van de huidige gewone visitatie, door twee personen móet gebeuren. Dat dit in de huidige regeling gebruikelijk was is geen bewijs dat het zo moet. De suggestie spreekt het GCKO overigens wel aan. Maar dit kan per klassicale vergadering worden geregeld, zoals Gorinchem opmerkt. Het GCKO wijst een kerkordelijke vastlegging af: een tweede bezoeker kan de classispredikant ondersteunen maar de kerkordelijke verantwoordelijkheid ligt bij de classispredikant.

Nijmegen acht rapportage van de bezoeken door de classispredikant aan het breed moderamen wenselijk. Ook Enschede merkt op dat de classispredikant niet de enige moet zijn die over informatie beschikt. Het GCKO acht dit een waardevolle aanvulling, en stelt voor aan lid 3 toe te voegen: **De classispredikant informeert het breed moderamen over de bevindingen.**

Enkele klassicale vergaderingen achten het ongewenst dat niet alle kerkelijk werkers worden bezocht maar alleen de kerkelijk werkers in vaste dienst. Het GCKO overweegt dat de synode met de toevoeging beoogde om kerkelijk werkers met een kleine aanstelling met een beperkte taak uit te sluiten. Het GCKO ziet geen reden om daarvan af te wijken. Tegelijkertijd is het GCKO van oordeel dat niet de aard van het dienstverband (tijdelijke of vaste dienst) het onderscheidend kenmerk moet zijn maar veeleer de rol die de kerkelijk werker in de gemeente heeft. De omvang en de duur van de aanstelling zijn daarbij met name van belang.

Het GCKO stelt daarom voor om in lid 3 'kerkelijk werker met een vaste aanstelling' te wijzigen in '**kerkelijk werker die in het ambt zijn gesteld**'. Het GCKO overweegt daarbij dat de kerkorde bepaalt dat kerkelijk werkers met een aanstelling van meer dan twaalf uur en langer dan een jaar 'in de regel' in het ambt worden gesteld. Het is dan ook mogelijk dat een kerkelijk werker in de bediening

dezelfde plaats en functie heeft in de gemeente als een kerkelijk werker die ambtsdrager is. Dat is niet nader in regels vast te leggen. De regel verhindert niet dat de classispredikant uit eigen initiatief in de gevallen de kerkelijk werker toch bezoekt.

3.7 VOORLOPIGE MAATREGEL (LID 5)⁴

Een groot aantal classicale vergaderingen kan hiermee instemmen, al wordt daarbij beklemtoond dat het dan wel om noodsituaties moet gaan, en dat het de voorkeur heeft dat de classispredikant gesteund wordt door een commissie van deskundigen, of door het breed moderamen of door de voorzitter van het classicaal college voor de visitatie. Een aantal malen wordt ook aangegeven dat het onduidelijk is wat de strekking van een voorlopige maatregel is.

In Kerk 2025 – een stap verder, wordt over deze taak van de classispredikant gezegd:

[Ook in dit citaat is nog sprake van de voorzitter, nu dus de classispredikant]

De voorzitter zal in de contacten met gemeenten, kerkenraden en predikanten waar dit nodig is interveniëren, mediation aanbevelen, tijdelijke maatregelen nemen en procedures op gang brengen.

- De voorzitter stemt af met de voorzitter van de visitatie als blijkt dat er situaties zijn die bijzondere zorg vragen en schakelt visitatie in. De voorzitter van de classis houdt de regie in deze situaties.
- De voorzitter draagt er zorg voor dat adviezen van de bijzondere visitatie, waaronder het nemen en opleggen van maatregelen, in behandeling wordt genomen. De adviezen van de visitatie zijn dringend, en worden door het moderamen eventueel bindend verklaard, tenzij dit alleen kan middels een uitspraak van een rechtsprekend college.

Uit deze opsomming blijkt wel dat het bij de tijdelijke maatregel niet gaat om ‘juridisch ingrijpen’ maar om het voorkomen dat conflictsituaties verder escaleren.

Het GCKO wijst erop dat de in eerste lezing vastgestelde tekst van de kerkorde de bevoegdheid beperkt:

- Er moet sprake zijn van bijzondere omstandigheden
- Het moet gaan om een maatregel waartoe het breed moderamen bevoegd is.

⁵Het GCKO constateert dat enerzijds de mogelijkheid om snel te kunnen optreden instemming krijgt maar dat anderzijds de bevoegdheid als te diffuus wordt ervaren. Het GCKO stelt daarom voor om de tekst iets te wijzigen en overweegt daarbij het volgende.

“In bijzondere omstandigheden” is betrekkelijk vaag. Bedoeld is de situatie waarin een snelle oplossing nodig is. Hierbij kan worden gedacht aan vrijstellingen (ord. 3-19, ord. 4-12a), zoals in de toelichting bij de eerste lezing vraagt, maar b.v. ook om een maatregel indien een college van kerkrentmeesters te weinig leden telt om bevoegd te kunnen besluiten en de kerkenraad te klein is om de colleges aan te vullen. In het algemeen gesteld: het gaat om situaties waarin direct een besluit moet worden genomen om te voorkomen dat er dingen verkeerd gaan. De bevoegdheid van de classispredikant is wat dat betreft te vergelijken met de bevoegdheid van de voorzitter van een

⁴ Zie vorige voetnoot

⁵ De geschrapte tekst voegt niets toe maar bevat wel een fout. Als het gaat om maatregelen waartoe het bm bevoegd is kan het nooit zijn voorbehouden aan andere organen.

college voor de behandeling van bezwaren en geschillen die kan bepalen dat een besluit hangende de bezwaarperiode wordt opgeschort.

Deze centrale rol van de classispredikant heeft als doel, dat in situaties waarin meerdere instanties betrokken zijn (breed moderamen, college voor de visitatie en in voorkomende gevallen de evangelisch-lutherse synodale commissie) niet eindeloos op elkaar gewacht moet worden, maar dat in het overleg met betrokkenen de richting naar een oplossing kan worden gegeven. Uiteraard zal de classispredikant zo mogelijk vooraf ook met breed moderamen en andere betrokkenen overleggen maar het is van belang dat de classispredikant ter plekke na overleg met betrokkenen dan ook de noodzakelijke maatregelen kan nemen.

Tegelijkertijd moet duidelijk zijn dat in alle gevallen waarin dat mogelijk is besluiten genomen worden door het breed moderamen.

Het GCKO stelt daarom voor om “in bijzondere omstandigheden” te vervangen door “**in spoedeisende gevallen**”. Het GCKO realiseert zich dat uiteraard over de vraag of spoed gewenst is verschillend kan worden gedacht. Maar dit zal aan de prudentie van de classispredikant moeten worden overgelaten. Bovendien: de classispredikant moet zijn besluiten altijd verantwoorden aan het breed moderamen.

De besluiten die de classispredikant in dezen neemt, neemt deze krachtens de verleende bevoegdheid, die beperkt blijft tot besluiten waartoe ook het breed moderamen bevoegd is. Hiertoe behoort ook het in gang zetten van (wat tot nu toe heet: buitengewone) visitatie. Besluiten die voorbehouden zijn aan bv. de rechtsprekende colleges kan de classispredikant niet nemen.

In de in eerste lezing vastgestelde tekst wordt gesproken over maatregelen waartoe het breed moderamen bevoegd is en over voorlopige maatregelen van de classispredikant. Het GCKO overweegt dat bij maatregel al gauw alleen gedacht wordt aan maatregelen als voorlopige vrijstelling. Het stelt daarom voor het algemene woord ‘besluit’ te gebruiken.

Het voorlopige van dit besluit zit in het feit dat het definitieve besluit ter zake genomen wordt door het breed moderamen. Er kan dan ook geen bezwaar gemaakt worden bij het college voor de behandeling van bezwaren en geschillen. Dat kan pas nadat het breed moderamen een besluit genomen heeft, waarbij het voorlopige besluit tot besluit van het breed moderamen wordt gemaakt, dan wel een ander besluit genomen wordt.

Het breed moderamen moet volgens de in eerste lezing vastgestelde binnen twee maanden besluiten of het instemt met de maatregel, dan wel of het de maatregel intrekt of wijzigt. Gevraagd wordt of die termijn niet erg lang is. Het GCKO wijst erop dat het gaat om een maximale termijn. In de regel zal het breed moderamen in de eerstkomende vergadering een besluit nemen.

De maatregel die de classispredikant in spoedeisende gevallen neemt kan de vrijstelling als bedoeld in art. 3-19 en 4-12a betreffen. Het is immers de bevoegdheid van het breed moderamen om die maatregel te nemen. Daarbij is bepaald dat het breed moderamen vooraf overlegt met het college van visitatoren. Zwolle veronderstelt dat de classispredikant dus ook het college van visitatoren vooraf moet raadplegen. Maar dat is niet de bedoeling. De soms (! meestal zal het besluit via het breed moderamen kunnen lopen) noodzakelijke snelheid zou daarmee in gedrang komen. Als daartoe de gelegenheid is, is wel overleg nodig met de voorzitter van het college van visitatoren – en als het een predikant of een kerkenraad van een evangelisch-lutherse gemeente betreft de president

van de evangelisch-lutherse synode.⁶ Het GCKO is overigens van oordeel dat indien de classispredikant een dergelijk besluit moet nemen en de voorzitter en/of president niet bereikbaar zijn, de classispredikant het besluit kan nemen.

Het GCKO stelt daarom voor lid 5 in tweede lezing als volgt gewijzigd vast te stellen:

	Eerste lezing	Voorstel tweede lezing
5	Daar waar het moderamen van de classicale vergadering bevoegd is maatregelen te nemen, is in bijzondere omstandigheden de classispredikant bevoegd tot het nemen van een voorlopige maatregel. De classispredikant informeert het moderamen van de classicale vergadering onverwijld over het nemen van een voorlopige maatregel. De voorlopige maatregel blijft ten hoogste twee maanden van kracht. Binnen deze periode neemt het moderamen van de classicale vergadering een definitief besluit.	In zaken waarin het breed moderamen bevoegd is te besluiten, is in spoedeisende gevallen de classispredikant bevoegd een voorlopig besluit te nemen. In de gevallen waarin het breed moderamen vooraf moet overleggen met het college van visitatoren dan wel de synodale commissie van de evangelisch-lutherse synode overlegt de classispredikant zo mogelijk vooraf met de voorzitter van het college van visitatoren dan wel met de president van de evangelisch-lutherse synode. De classispredikant legt het voorlopig besluit zonder uitstel voor aan het breed moderamen, dat binnen twee maanden het besluit bekrachtigt dan wel een nieuw besluit neemt.

5 3.8 GEZICHT NAAR BUITEN (LID 6)

De rol van de classispredikant naar buiten is vastgelegd in lid 6.

Op dit punt zijn nauwelijks opmerkingen gemaakt. Zeist vindt het beter dat alleen de scriba van de synode in de media optreedt. Verder worden er geen bezwaren tegen deze taak gemaakt.

De term 'regio' is blijven staan. Beter is het te spreken over 'ressort van de classis'.

10 3.9 INSTRUCTIE (LID 7)

Zeist wenst een uniforme regeling. Ook Franeker wenst dit. Prioriteiten kunnen beter worden vastgelegd in het classicaal beleidsplan. Zwolle wil niet de taken en bevoegdheden maar de werkwijze vastleggen in een instructie. Het GCKO overweegt dat dit lid zonder enige toelichting is overgenomen uit ord. 4-27-2 (benoeming scriba generale synode). Anders dan bij die scriba zijn de taken en bevoegdheden van de classispredikant al vastgelegd in de orde der kerk.

Het GCKO stemt in met Zeist en Franeker en stelt daarom voor dit lid te laten vervallen.

3.10 VERSLAG (LID 8)

Apeldoorn stelt voor het verslag van de classispredikant aan de classicale vergadering te laten vervallen: de classispredikant rapporteert aan het (breed) moderamen en het breed moderamen rapporteert aan de classicale vergadering (ord. 4-16-6).

⁶ De evangelisch-lutherse synode heeft ingestemd met het overleg van classispredikant met de president in plaats van met de synodale commissie

Het GCKO overweegt dat ook al is de classispredikant deel van het breed moderamen, er een onderscheid tussen het werk van de classispredikant en dat van het breed moderamen. De regel heeft dan ook zin.

's Hertogenbosch vraagt wat de classicale vergadering met dit verslag kan doen. Het GCKO merkt op dat het verslag aanleiding kan zijn tot nadere bezinning op de gestelde en te stellen prioriteiten. Door het vervallen van lid 7 wordt dit lid vernummerd tot lid 7

4 VISITATIE

Een aantal classicale vergaderingen betreft het vervallen van de huidige reguliere visitatie. Een aantal wil deze visitatie (voorlopig Hoofddorp) handhaven naast de bezoeken van de classispredikant. Hierbij wordt als argument gebruikt dat het bezoeken door de classispredikant onhaalbaar wordt geacht.

Zwolle wil het vierjaarlijks verslag handhaven (zij het per vijf jaar). Bij het vervallen van de reguliere visitatie kunnen visitatoren echter geen overzicht geven. De rapporten van de classispredikant kunnen hierin deels voorzien.

Het GCKO merkt op dat het in de vrijheid van de gemeenten ligt om in ringverband elkaar te bezoeken. Maar een voorgeschreven visitatie naast de bezoeken van de classispredikant zou alleen maar een toename van werk betekenen.

Verschillende classicale vergaderingen vragen naar de visitatie van predikanten met bijzondere opdracht en predikanten in algemene dienst. Het college constateert dat in de niet gewijzigde teksten deze bezoeken de verantwoordelijkheid blijven van de colleges voor de visitatie.

Het GCKO constateert verder dat de in eerste lezing aanvaarde wijziging van art. XII Het opzicht over de gemeenten krijgt gestalte in het toezien door de classicale vergadering, alsmede in de visitatie. Het betreft haar geestelijk leven, het gehoor geven aan haar roeping en de vervulling van ambten en andere diensten en heeft ten doel de opbouw van de gemeente

niet volledig verwerkt is in ord. 10-2.

In lid 1 wordt (in de tekst van de eerste lezing) de onderscheiding van art. XII overgenomen. In lid 2 is dit verzuimd. Het GCKO stelt voor dit verzuim alsnog te herstellen:

	Huidige tekst	Voorstel
2	De visitatie heeft ten doel de opbouw van de gemeente en betreft - het geestelijk leven van de gemeente, - het gehoor geven aan de roeping van de gemeente en - de vervulling van ambten en diensten	Het toezien door de classicale vergadering en de visitatie hebben tot doel de opbouw van de gemeente en betreffen - het geestelijk leven van de gemeente, - het gehoor geven aan de roeping van de gemeente en - de vervulling van ambten en diensten

Ook in artikel 4-1 is ten onrechte de taak die is toebedeeld aan de classispredikant als werkveld van de visitatoren blijven staan. Het GCKO stelt voor om ook dit verzuim te herstellen.

	Huidige tekst	Voorstel
1	De colleges voor de visitatie hebben tot taak	De colleges voor de visitatie hebben tot taak

	- zich op de hoogte te stellen van het geestelijk leven van de gemeenten, - onderzoek te doen naar de wijze waarop de gemeenten gehoor geven aan haar roeping en naar de vervulling van de ambten en diensten, - te bemiddelen - door het voeren van overleg, het geven van gevraagd en ongevraagd advies en het aanbevelen van mediation - in geval van moeilijkheden, in het bijzonder in en tussen ambtelijke vergaderingen, behoudens het bepaalde in ordinantie 11.	te bemiddelen - door het voeren van overleg, het geven van gevraagd en ongevraagd advies en het aanbevelen van mediation - in geval van moeilijkheden, in het bijzonder in en tussen ambtelijke vergaderingen, behoudens het bepaalde in ordinantie 11.
--	--	--

Verschillende classicale vergaderingen vragen naar de visitatie van predikanten met bijzondere opdracht en predikanten in algemene dienst. Het GCKO wijst erop dat in de thans geldende kerkorde alleen de visitatie van predikanten in algemene dienst is geregeld (ord. 10-4-2: Het arbeidsveld van de colleges voor de visitatie omvat ook de visitatie van de predikanten in algemene dienst). Over predikanten met bijzondere opdracht wordt in de huidige tekst niet gesproken. In de huidige praktijk worden overigens de predikanten met bijzondere opdracht die niet aan een gemeente verbonden zijn eveneens door visitatoren bezocht. Voor predikanten met bijzondere opdracht verbonden aan een gemeente ligt de verantwoordelijkheid bij de kerkenraad.

Het GCKO constateert dat ook hier bij de in eerste lezing aanvaarde onderscheiding van het toezien van de classicale vergadering en de visitatie verzuimd is deze taak te brengen onder het toezien van de classicale vergadering. Het stelt voor ook dit verzuim te herstellen en ord. 10-4-2 te laten vervallen en aan ord. 10-2 een lid 4 toe te voegen:

Het toezien van de classicale vergadering omvat ook de predikanten in algemene dienst en de predikanten met bijzondere opdracht die niet aan een gemeente verbonden zijn.

Het GCKO merkt daarbij op dat deze bepaling niet inhoudt dat de classispredikant deze taak toebedeeld krijgt, los nog van de taakverzwaring die dit met zich zou meebrengen. De classispredikant is immers vooral gericht op het gemeentelijk leven en de ambtsdragers die daarin werkzaam zijn. Hoe de classicale vergadering deze taak uitvoert (bijv. via een commissie of door bijeenkomsten met deze predikanten) is verder een zaak van deze vergadering. De gekozen formulering sluit de mogelijkheid dat de colleges voor de visitatie deze taak namens de classicale vergadering uitvoeren niet uit.

Tenslotte merkt het GCKO op dat de voorzitter van het classicaal college, vanwege de haar of hem toebedachte rol in Kerk 2025 Een stap verder gezien wordt als vaste adviseur van de classicale vergadering en haar breed moderamen. In de in eerste lezing vastgestelde tekst is dit niet vermeld. Het GCKO overweegt dat elke classicale vergadering zelf haar adviseurs kan aanwijzen (ord. 4-14-6) en dat het niet goed denkbaar is dat de classicale vergadering deze voorzitter niet als adviseur zal uitnodigen. Toch acht het GCKO het zinvol om dit adviseurschap expliciet in de kerkorde te vermelden. Het stelt daarom voor om aan lid 5 (over de benoeming van de voorzitter) toe te voegen:

De voorzitter is adviseur van de classicale vergadering en van haar breed moderamen.

5 KERKELIJKE PRESENTIE

5.1 ALGEMEEN

- 5 Assen vraagt om flexibiliteit bij de keuze van de naam van zowel huisgemeente als gemeente, bijvoorbeeld “oecumenische gemeente” in plaats van “protestantse gemeente”. Het GCKO kan deze flexibiliteit niet bieden als het gaat om de officiële aanduiding. Deze flexibiliteit is strijdig met het gestelde in Kerkorde artikel II-2. Dit artikel staat niet ter discussie in het kader van Kerk 2025. Dat neemt niet weg dat er enige ruimte is voor informele namen.

5.2 INDELING

- 10 Het GCKO heeft opnieuw gekeken naar de indeling van ordinantie 2. Bij de eerste lezing is gewerkt met a nummers (art. 12a enz.) omdat de huidige artikelen (12 enz.) nog in werking zijn. Het GCKO handhaaft voorsnog deze nummering. Het neemt zich voor om na vaststelling in tweede lezing van de tweede tranche de nummering van ordinantie 2 opnieuw te bezien.

- 15 De in eerste lezing vastgestelde tekst kende art.11 (Algemeen), art.12a (Gemeenten met wijkgemeenten) en 13a (Bijzondere gemeentevormen). In lid 8 van art. 11 wordt al gesproken over wijkkerkenraden en wijkgemeenten. Het GCKO constateert dat het logischer is dat art. 12a opgenomen wordt in art. 11. In het voorstel voor de tweede lezing is dit gebeurd.

5.3 HUISGEMEENTEN

- 20 In de eerste lezing van ordinantie 2-11-5a wordt een ruimere mogelijkheid gegeven voor de instelling van huisgemeenten:

5a	a. Een geloofsgemeenschap, die niet in staat is alle in de orde van de kerk aangegeven taken van een gemeente te verrichten, kan onder de verantwoordelijkheid van de kerkenraad van een naburige gemeente of van de classicale vergadering als kleinschalige gemeenschap samenkomen om te vieren, te leren en te dienen. b. Deze geloofsgemeenschap wordt aangeduid als huisgemeente. c. De huisgemeente wordt geleid door een commissie, die werkt onder verantwoordelijkheid van en in verantwoording aan de in a. genoemde kerkenraad of de classicale vergadering
----	---

- 25 De classicale vergaderingen reageren positief, maar stellen meerdere vragen. Zeist reageert negatief en wil het ontstaan van huisgemeenten niet promoten, maar merkt anderzijds op dat een krimpende kerk nieuwe vormen nodig kan hebben en een alternatief zou kunnen zijn voor jongeren, om hen bij de kerk te houden.

- 30 Voor een aantal classicale vergaderingen is niet duidelijk, wat huisgemeenten precies zijn (Alphen aan de Rijn, Breukelen, Brielle, Delft, Dordrecht), wat de “bredere mogelijkheden” inhouden (Walcheren). Onduidelijkheid is er hoe huisgemeenten tot stand komen. Hilversum vraagt om voorafgaand overleg met een buurgemeente of de classicale vergadering. Deventer wil alleen laten instellen onder de paraplu van classis, breed moderamen en/of kerkenraad.
- 35 Meerdere vrezen wildgroei of versnippering (Alblasserdam, Harderwijk, Zeist). De mogelijkheid van de huisgemeente mag niet gebruikt worden om de verantwoordelijkheid van het kerk-zijn te kunnen ontlopen (Hardenberg, Harderwijk) of inbreuk te maken op een bestaande gemeente (Westerkwartier). De huisgemeente dient het *uiterste* redmiddel te zijn (Hilversum, Hoofddorp). De bredere mogelijkheden mogen niet evolueren in ‘zo maar’ instellen (Woerden). Zierikzee wil niet dat op deze wijze eigen samenkomsten gestart kunnen worden. Tiel wil individuele keuzes en gevoelens niet stimuleren en meent dat er voldoende gemeenten zijn waarbij mensen zich kunnen aansluiten.

Alphen aan de Rijn, Amsterdam, Barendrecht en Zeist willen de verantwoordelijkheid uitsluitend bij een kerkenraad leggen en dus niet de mogelijkheid bieden dat deze bij de classicale vergadering ligt. Winsum wil de verantwoordelijkheid van (het breed moderamen van) de classicale vergadering de laatste optie laten zijn.

5

Het GCKO constateert dat rond de huisgemeente veel onduidelijkheid heerst. Het acht het daarom noodzakelijk om de vragen rond de huisgemeente in samenhang met de pioniersplekken en leefgemeenschappen, waarover in Kerk 2025 sprake is, nader te bezien. Dit kan gebeuren in het kader van de uitvoering van de motie waarin gevraagd is, of en zo ja hoe pioniersplekken ook een plaats moeten krijgen in de kerkorde.

10

Het GCKO wil daarom op dit moment de huisgemeente alleen nader regelen in het kader van de witte plekken: een huisgemeente is een geloofsgemeenschap, **daar waar geen gemeente meer is**. Het GCKO merkt verder op dat de benaming huisgemeente vaak ook in andere dan de hier bedoelde zin wordt gebruikt. Maar vooralsnog heeft het GCKO geen betere benaming dan die reeds in de kerkorde geijkt is (huisgemeente in een streekgemeente).

15

De in eerste lezing vastgestelde tekst lijkt ruimte te geven voor een veel bredere invulling van het begrip huisgemeente. Het GCKO stelt daarom een herformulering voor. Het overweegt daarbij dat de plaatsing in ord 2-11 (Algemeen) minder juist is en stelt daarom voor het aangepaste artikel te verplaatsen naar ord. 2-13a Bijzondere gemeentevormen. Voor de herformulering sluit het GCKO aan bij de formulering van de missionaire gemeente:

20

	Eerste lezing	Voorstel tweede lezing
a	Een geloofsgemeenschap, die niet in staat is alle in de orde van de kerk aangegeven taken van een gemeente te verrichten, kan onder de verantwoordelijkheid van de kerkenraad van een naburige gemeente of van de classicale vergadering als kleinschalige gemeenschap samenkomen om te vieren, te leren en te dienen.	Een huisgemeente is een kleinschalige gemeenschap die samenkomt om te vieren, te leren en te dienen, daar waar geen gemeente (meer) is.
b	Deze geloofsgemeenschap wordt aangeduid als huisgemeente.	Een huisgemeente wordt gevormd bij besluit van de classicale vergadering en staat onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad van een naburige gemeente of van de classicale vergadering
c	De huisgemeente wordt geleid door een commissie, die werkt onder verantwoordelijkheid van en in verantwoording aan de in a. genoemde kerkenraad of de classicale vergadering	De huisgemeente wordt geleid door een commissie, die werkt onder verantwoordelijkheid van en in verantwoording aan de in b. genoemde kerkenraad of de classicale vergadering
		De zorg voor de vermogensrechtelijke aangelegenheden van de huisgemeente berust bij de onder b. genoemde ambtelijke vergadering.

Kampen vraagt naar de wijze van betrokkenheid van kerkenraad resp. classicale vergadering. Die betrokkenheid komt tot uiting in de ingestelde commissie.

25

Op de vraag van Walcheren antwoordt het GCKO, dat de “bredere mogelijkheden” in tegenstelling staan tot de huidige regels, waarin een huisgemeente alleen mogelijk is binnen een streekgemeente.

- De vraag van Hilversum om voorafgaand overleg te hebben is hiermee deels beantwoord. Het is echter goed, dat de klassicale vergadering, voor zij een huisgemeente instelt, contact heeft met de kerkenraad van een buurgemeente. Het GCKO merkt daarbij op dat alvorens een gemeente wordt opgeheven uiteraard overlegd is met de naburige gemeenten over de mogelijkheid tot samenwerking /samenvoeging.
- De wens van Woerden om “het toezicht van de huisgemeente te regelen in overleg met hen” kan niet. ‘In overleg’ zou betekenen, dat de (leden van de) huisgemeente een beslissende stem zouden hebben, maar dat is strijdig met de kerkstructuur, waarin ambtelijke vergaderingen de verantwoordelijkheid dragen en leiding geven.
- De volgorde in lid 5a sub a (eerst de kerkenraad van een naburige gemeente en dan de klassicale vergadering) bedoelt aan te geven dat eerst gekeken wordt of een huisgemeente onder verantwoordelijkheid van een kerkenraad kan vallen. Indien dit niet kan of geen kerkenraad van een naburige gemeente dat wil, is er de optie dat de klassicale vergadering verantwoordelijkheid draagt. Wanneer deze laatste optie er niet is, zoals wordt voorgesteld door enige klassicale vergaderingen, dan kunnen er situaties zijn dat een kerkenraad gedwongen moet worden om verantwoordelijkheid te nemen voor een huisgemeente. Het GCKO vindt dit niet verstandig.
- Bij de vorming van een huisgemeente onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad van een naburige gemeente, wordt de huisgemeente geen onderdeel van die gemeente en zijn de leden dus ook geen lid van die gemeente (vraag van Hoofddorp). Deze leden kunnen dus alleen als ambtsdrager in die naburige gemeente worden verkozen, indien het breed moderamen daarvoor toestemming geeft (ord. 3-6-1d). Het GCKO wijst erop dat in de regeling die nu ter consideratie bij de klassicale vergaderingen ligt wordt voorgesteld om deze verkiezing ook zonder deze toestemming mogelijk te maken. Hiertoe moeten zij als vrienden in de gemeente zijn geregistreerd en in de plaatselijke verkiezingsregeling moet deze mogelijkheid geopend zijn.
- Alkmaar vraagt een betere naam, maar doet geen suggestie. Leiden stelt de naam kerngemeente voor. Walcheren wijst op de onbekendheid van de naam. Het GCKO ziet geen argumenten om de naam te wijzigen.
- Meerdere klassicale vergadering vragen naar de wijze van verantwoordelijkheid van kerkenraad of klassicale vergadering betreffende de diensten in de huisgemeente. Welk rol en plaats hebben de ambten en/of sacramenten (Alblasserdam, Bommel, Doorn, Edam-Zaandam, Ede, Flevoland, Franeker, 's Gravenhage I en II, Heusden-Almkerk, Kampen, Tiel, Woerden). Gevraagd wordt om de aanwezigheid van een ambtsdrager (Hilversum, Ommen). Woerden vraagt naar de beschikbaarheid van wetenschappelijk geschoolde theologen. Tevens vraagt Apeldoorn om een regeling voor de ambtsbediening. Het GCKO antwoordt hierop: In kerkdiensten in een huisgemeente geldt de regel van ordinantie 5-5, die aangeeft wie bevoegd zijn om een kerkdienst te leiden. In de overige vieringen is ordinantie 5-2-1 van overeenkomstige toepassing.
- Apeldoorn wil (analoge) handhaving van het huidige artikel 17-4d van ordinantie 2: Een besluit tot vorming van een huisgemeente bevat een regeling betreffende de taken die door de huisgemeente in overleg met en onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad van de streekgemeente (dat wordt dus: de naburige gemeente of de klassicale vergadering) worden verricht. Het GCKO acht dit niet nodig. De ingestelde commissie kan dit onder verantwoording aan de betreffende kerkenraad of klassicale vergadering regelen zonder daarvoor een bepaling in de ordinanties nodig te hebben.
- Doorn vraagt of een huisgemeente kan ontstaan binnen “een bestaande PKN-gemeente”. Uit bovenstaande is duidelijk dat dit niet mogelijk is. Binnen een gemeente is het de kerkenraad die zo nodig voorzieningen kan treffen om aan behoeften binnen de gemeente tegemoet te komen.

Daarmee valt het door Limburg genoemde (bestaande) alternatief van een gemeente met drie kernen niet binnen de bepalingen van een huisgemeente, maar binnen de structuurmogelijkheden die gemeenten hebben.

- 5 Leiden heeft zorg voor het uit elkaar groeien van gemeenten en huisgemeenten: wat in de ene niet kan, mag wel in de andere.
Dit heeft niet zozeer te maken met een onderscheid tussen gemeente en huisgemeente. Nu al zijn er grote verschillen tussen gemeenten, die de ruimte hebben om eigen keuzen te maken.
De vraag is wel in hoeverre een huisgemeente, geleid door een commissie onder
10 verantwoordelijkheid van een kerkenraad of classicale vergadering, eigen beleid kan ontwikkelen.
Het GCKO ziet echter geen reden om een dwingende bepaling op te nemen in de kerkorde, maar aan de classicale vergaderingen over te laten of hierover bepalingen in de regeling voor de huisgemeente worden opgenomen.
Daarmee zijn ook de opmerkingen van Limburg en Noordoost-Groningen over de verhouding van
15 huisgemeente en verantwoordelijke kerkenraad, beantwoord.

Peel en Kempenland wil onderscheid tussen huisgemeenten als of uit pioniersplekken en huisgemeenten na krimp. Boven is al aangegeven dat pioniersplekken en huisgemeenten verschillend zijn. Vooralsnog wordt alleen de huisgemeente bij krimp geregeld.

- 20 Op de vraag van Woerden naar de zorg voor de landelijke kerk voor huisgemeenten antwoordt het GCKO dat de verantwoordelijkheid ligt bij de naburige gemeente dan wel de classicale vergadering. Deze maakt afspraken met de huisgemeenten over de (financiële) ruimte die men heeft.

5.4 GEMEENTEN MET WIJKGEMEENTEN

- 25 In eerste lezing is vastgelegd in ord.2-12a-2 (ter vervanging van ord. 2-16-6) dat bij de vaststelling van het aantal en de grenzen van de wijkgemeenten niet langer medewerking en goedvinden van het breed moderamen van de classicale vergadering is vereist:

Het aantal en de grenzen van de wijkgemeenten worden door de algemene kerkenraad vastgesteld, nadat de betrokken wijkkerkenraden zijn gehoord en de gemeenteleden hun
30 mening kenbaar hebben kunnen maken.

Heusden-Almkerk ziet het gevaar, dat een algemene kerkenraad zijn zin doordrijft bij de wijziging van aantal en grenzen van wijkgemeenten, en stelt voor dat medewerking en goedvinden van het (breed) moderamen van de classicale vergadering vereist is, tenzij het besluit door de algemene kerkenraad met algemene stemmen genomen is.

- 35 Het GCKO acht deze toevoeging niet nodig. Een besluit tot herindeling van de wijkgemeenten komt niet uit de lucht vallen en een wijkkerkenraad kan altijd indien het vreest dat met hem onvoldoende rekening wordt gehouden, bemiddeling vragen van de classispredikant dan wel van visitatoren.

Het GCKO stelt voor de eerste lezing ongewijzigd vast te stellen, zij het niet als apart artikel, maar opgenomen in art. 11 Algemeen. In lid 8 van dit artikel wordt immers al over wijkgemeenten en wijkkerkenraden gesproken. Tevens stelt het GCKO voor om de wijkgemeente van bijzondere aard te verplaatsen naar art. 13a (zie hieronder).

- 40

5.5 BIJZONDERE GEMEENTEVORMEN

- 45 De in eerste lezing vastgestelde teksten van ord. 2-13a zijn hoofdzakelijk bestaande teksten die nu samengevoegd zijn in één artikel. Het bijzondere van deze gemeentevormen is dat het gemeenten zijn waarvoor bijzondere bepalingen gelden, dan wel dat het geen zelfstandige gemeenten zijn, geleid door een kerkenraad.

Het GCKO stelt voor om de huisgemeenten ook in dit artikel op te nemen (zie 5.3).

Apeldoorn, Alphen aan den Rijn, Delft en Harderwijk vragen naar de (wijk)gemeente van bijzondere aard. De wijkgemeente van bijzondere aard wordt vermeld ordinantie 2-12a-8.

Het artikel voor de gemeente van bijzondere aard (ord. 2-13-5) is in eerste lezing vervallen. Dit is ten onrechte. Het GCKO stelt voor dit artikellid in art. 13a op te nemen. In de huidige tekst is

5 opgenomen:

Een besluit tot vorming van een gemeente van bijzondere aard behoeft de goedkeuring van de generale synode, die daarover het advies inwint van het generale college voor de visitatie en – in daarvoor in aanmerkingen komende gevallen – van de evangelisch-lutherse synode.

10 Het GCKO laat deze toestemming vervallen, overeenkomstig het bepaalde in ord. 15a lid 2 over de vorming van een nieuwe gemeente, waar de toestemming ook vervallen is.

Omdat voor de wijkgemeente van bijzondere aard dezelfde bepaling geldt (alleen inschrijving op verzoek) stelt het GCKO deze wijkgemeente in het zelfde artikellid te vermelden.

Het GCKO stelt dan ook als tekst voor:

15 **Het breed moderamen van de classicale vergadering kan – op verzoek en ten behoeve van leden van de kerk die in een bijzondere situatie verkeren en gehoord de kerkenraden van de betrokken gemeenten – deze leden samenbrengen in een gemeente van bijzondere aard.**

20 De algemene kerkenraad kan – op verzoek en ten behoeve van leden van de gemeente die in een bijzondere situatie verkeren en gehoord de kerkenraden van de betrokken wijkgemeenten – deze leden samenbrengen in een wijkgemeente van bijzondere aard.

In deze (wijk)gemeente worden leden uitsluitend ingeschreven op hun eigen verzoek.

Voor deze (wijk)gemeenten gelden – voor zover in de orde van de kerk niet anders is bepaald – dezelfde regels als voor andere (wijk)gemeenten.

25 In lid 1 worden de bijzondere vormen opgesomd. Deze opsomming moet worden aangevuld. Het GCKO stelt daarbij voor de volgorde binnen het artikel te wijzigen, zodat eerst de gemeenten worden genoemd, en vervolgens de gemeentevormen die geen zelfstandig onderdeel van de kerk zijn.

30 Het GCKO constateert verder dat de gemeenten in bijzondere missionaire, diaconale of pastorale omstandigheden in dit artikel minder goed passen. Het lid kan van toepassing zijn op alle (wijk)gemeenten, ook op die (wijk)gemeenten die in dit artikel worden genoemd. Het GCKO stelt daarom voor dit lid in een apart artikel (13b) onder te brengen.

In lid 2 worden de bepalingen voor wijkgemeenten van overeenkomstige toepassing verklaard. Het GCKO acht het – omdat niet bij alle vormen ook wijkgemeenten mogelijk zijn – helderder door in lid 1 aan te geven wanneer ook van wijkgemeenten sprake kan zijn.

35 Het college stelt voor lid 2 te laten vervallen en lid 1 als volgt in tweede lezing vast te stellen:

Als bijzondere gemeentevormen kent de kerk buitengewone gemeenten, (wijk)gemeenten van bijzondere aard, missionaire (wijk)gemeenten en huisgemeenten.

De volgorde van de artikelliden wordt dienovereenkomstig aangepast.

40 In lid 3 (in het voorstel nu: lid 2) is in eerste lezing vastgelegd dat een buitengewone gemeente een protestantse gemeente is. Apeldoorn wil de mogelijkheid zien om een buitengewone gemeente geen protestantse gemeente te laten zijn, door alle vier typen te noemen of te volstaan met de term “buitengewone gemeente” (zoals in de nu geldende tekst van ord. 2-17a-1).

45 De toevoeging ‘protestantse’ is inhoudelijk niet nieuw. Het staat nu het huidige ord.2-17a lid 3. Het GCKO heeft er geen bezwaar tegen om dit aan de wijsheid van de synode over te laten, en stelt voor “protestantse” te schrappen:

In lid 9 is bepaald dat de zorg voor de vermogensrechtelijke aangelegenheden van de missionaire gemeente berust bij de classicale vergadering.

Apeldoorn stelt dat de classicale vergadering geen buffer heeft om schulden van een missionaire gemeente te dragen. Het GCKO merkt op het bedoelde lid een verplaatste tekst is en dat de verantwoordelijkheid van de classicale vergaderingen ten opzichte van de huidige tekst niet gewijzigd is. Het GCKO stelt dan ook geen wijziging voor.

5

5.6 GEMEENTEN IN BIJZONDERE MISSIONAIRE, DIACONALE EN PASTORALE OMSTANDIGHEDEN

Zoals boven aangegeven stelt het GCKO lid 10 (telling eerste lezing) van art. 13a als een apart art. 13b toe te voegen. Uit de opmerking van Apeldoorn met betrekking tot de bevoegdheid van de classicale vergadering om voorzieningen te treffen voor gemeenten in bijzondere missionaire, diaconale en pastorale omstandigheden leidt het GCKO af dat Apeldoorn het huidige art. 18-2 wil handhaven:

10

Het breed moderamen van de classicale vergadering neemt het besluit tot het treffen van voorzieningen op verzoek van de desbetreffende (wijk)gemeente of van leden van de kerk die in een dergelijke bijzondere situatie verkeren.

Het GCKO acht dit overbodig. De classicale vergadering kan uiteraard niet zonder dat er mensen zijn die om een dergelijke voorziening verzoeken.

15

Het GCKO merkt verder op dat in het lid sprake is van bijzondere omstandigheden, terwijl blijkens de titel erboven bedoeld is: bijzondere missionaire, diaconale en pastorale omstandigheden. Het GCKO acht het minder gewenst dat de titel nodig is om het lid te begrijpen en stelt daarom voor dit lid met deze woorden aan te vullen:

20

De classicale vergadering is bevoegd voor gemeenten in bijzondere **missionaire, diaconale en pastorale** omstandigheden voorzieningen te treffen.

5.7 SAMENWERKING TUSSEN GEMEENTEN

De reacties van de classicale vergaderingen laten zien dat er een duidelijk draagvlak is voor de voorgestelde verruiming van de mogelijkheden. Barendrecht echter reageert negatief en stelt de vraag of deze wijzigingen wel urgent en zoveel duidelijker zijn. De overige classicale vergaderingen geven hier antwoord op. Zij laten tevens zien, dat begrepen is dat er wezenlijke veranderingen zijn (vraag van Hilversum).

25

Het GCKO merkt ook hier op, dat meer ruimte niet altijd meer eenvoud en duidelijkheid in de regelgeving met zich mee brengt. Hier is voorkeur gegeven aan ruimte.

30

Meer ruimte geeft aan gemeenten meer keuzemogelijkheden. Bij meerdere classicale vergaderingen is er waardering voor de gegeven ruimte, maar zij vragen tegelijkertijd naar heldere regels. Er mag geen volledige vrijheid zijn (Breukelen), geen wildgroei ontstaan en daarom zijn kaders nodig (Amsterdam, Franeker, Walcheren). De bevoegdheden moeten duidelijk zijn (Noord-Oost Groningen). Er dient een heldere invulling in de Generale regeling gegeven te worden (Alphen aan den Rijn, Ede).

35

Door Woerden wordt terecht gesteld, dat de kerkorde moet aangeven, wat geregeld moet worden. In een plaatselijke regeling komt aan de orde hoe het doel bereikt wordt.

40

In de eerste lezing wordt verwezen naar de Generale regeling gemeenten, waarin onder andere nadere bepalingen worden gegeven voor verdergaande vormen van samenwerking. Aan bovenstaande opmerkingen wordt door deze bepalingen tegemoet gekomen.

Limburg wil wezenlijke bepalingen niet in de generale regeling, maar in de ordinanties. Het GCKO stemt hiermee in. De basisbepalingen liggen inderdaad in de ordinantie vast. De generale regeling is een nadere technische uitwerking.

45

Bij de vraag naar heldere regelingen komen ook de modellen aan de orde (Hoorn-Enkhuizen). Peel en Kempenland wil niet dat bestaande modellen “verloren gaan”. En Winsum vraagt naar ondersteuning om tot juridisch goede regelingen te komen.

5 Zoals nu al het geval is, zal door de Dienstenorganisatie een scala aan modellen worden aangeboden in de vorm van plaatselijke regelingen voor gemeenten, samenwerkingsverbanden, samengaan van gemeenten etc.

10 Het GCKO kan niet meegaan met Edam-Zaandam, als deze klassicale vergadering stelt, dat samenwerking binnen een zelfde ring moet plaatsvinden. Het kan in bepaalde situaties wel wenselijk zijn en dan kan tot een herindeling van de gemeente in een andere ring besloten worden. Bij bepaalde vormen van samenwerking is indeling in dezelfde classis voorgeschreven, zie generale regeling.

15 De wens van Hilversum om in geval van een evangelisch-lutherse gemeente de evangelisch-lutherse synode te horen is nog steeds geregeld in ord. 2-19-2 en wordt uitgewerkt in de generale regeling. De wens om toestemming te vragen zou voor samenwerkingsvormen een novum zijn, die verder gaat dan wat in de overgangsbepalingen te vinden is voor de periode 2004 – 2014.

20 Een kerkorde stimuleert geen samenwerking (vraag van Groningen). Wel geeft de kerkorde aan, dat in de structuur van de Protestantse Kerk het werken van onderaf de voorkeur heeft, maar dat soms ingrijpen vanuit de meerdere vergaderingen nodig is. Heusden-Almkerk is beducht voor gedwongen samenwerking en Walcheren vraagt of een gemeente een gedwongen samenwerking kan weigeren. Ook wordt gewezen op verschil in identiteit (Flevoland, Hogeveen, Tiel). Het GCKO ziet geen noodzaak tot gedetailleerder regelgeving. Het wordt aan de wijsheid van de klassicale vergadering en
25 haar moderamen overgelaten om bij gedwongen samenwerking te zien of gemeenten bij elkaar passen en tot vruchtbare samenwerking kunnen komen. Indien een gemeente het niet eens is met een besluit tot gedwongen samenwerking, kan zij een bezwaar indienen bij het regionaal college voor de behandeling van bezwaren en geschillen.

30 Haarlem vraagt of samenwerking alleen tussen aanpalende gemeenten mogelijk is. Hoewel samenwerking hier het meest voor de hand ligt, wordt in de regelgeving hierover niets voorgeschreven.

35 Waar enerzijds bijna unaniem positief wordt gereageerd op het voorstel om meer ruimte te geven, vragen meerdere klassicale vergaderingen toch om bemoeienis van de klassicale vergaderingen. Dit varieert van de vraag naar begeleiding (Hogeveen) en een meldingsplicht aan de klassicale vergadering of het classicaal college voor de behandeling van beheerszaken (Hoorn-Enkhuizen) tot verantwoordelijkheid (Tiel) bij of controle (Ede) door de klassicale vergadering. Het CCKO wijst op onderstaande Generale regeling, waarin bij verdergaande vormen van samenwerking een melding
40 aan de klassicale vergadering wordt voorgeschreven. De vereiste toestemming bij overdracht van bevoegdheden is te vinden in de eerste lezing van ordinantie 2-14a lid 5.

45 Ommen wil vanwege de bevoegdheden van het samenwerkingsorgaan, dat hierin een minimaal aantal ambtsdragers zitting nemen. Het GCKO merkt op, dat hier organen worden bedoeld, waarin kerkenraden en/of colleges samenwerken en die dan ook door ambtsdragers (en eventueel andere collegeleden) worden bemenst. Het is daarbij mogelijk, dat voor enige functies een boventallige leden worden gekozen, die t.b.v. het samenwerkingsverband als ambtsdrager worden bevestigd.

Voor de generale regeling, bedoeld in lid 1 verwijst het GCKO naar het aparte voorstel ter zake.

5.8 VORMING VAN NIEUWE GEMEENTEN

In eerste lezing is in ord. 2-15a lid 2 is vastgelegd dat de classicale vergadering (onder voorwaarden) een nieuwe gemeente kan vormen. De nu geldende vereiste toestemming van de generale synode is daarbij vervallen.

- 5 Apeldoorn mist het huidige kerkordeartikel (ordinantie 2-12-10) dat aangeeft dat bij de vorming van een protestantse gemeente het breed moderamen van de classicale vergadering een wijkgemeente met bezwaar tegen de vereniging kan vormen tot een hervormde gemeente, een gereformeerde kerk of evangelisch-lutherse gemeente naast de nieuwe protestantse gemeente.⁷
- 10 Het GCKO merkt op dat deze mogelijkheid begrepen is in de tekst van lid 2. Het overweegt dat het bedoelde lid is ingevoerd om de zware procedure (toestemming van de generale synode) in bedoelde situatie te voorkomen, al lijkt de verwijzing naar art. 13 waarin deze toestemming vereist is, toch de zware procedure te vragen. Hoe dit zij, de toestemming van de generale synode is in de voorgestelde lezing van lid 2 vervallen. Het opnieuw opnemen van de tekst van ord. 2-12-10 is daarom niet nodig. Maar om duidelijk te maken dat een nieuwe gemeente niet alleen een
- 15 protestantse gemeente kan zijn stelt het GCKO voor het artikellid iets aan te vullen, en wel als volgt (aanvulling vet):

De vorming van een nieuwe gemeente geschiedt op verzoek van belanghebbende leden van de kerk dan wel op verzoek van een of meer kerkenraden door het breed moderamen van de classicale vergadering.

- 20 Het breed moderamen van de classicale vergadering kan tot vorming van een nieuwe gemeente besluiten

- nadat de betrokken kerkenraden en gemeenteleden gehoord zijn, en
- indien de te vormen gemeente in staat geacht mag worden de in de kerkorde aangegeven taken van een gemeente te verrichten.

- 25 **Deze gemeente is een protestantse gemeente, tenzij het breed moderamen besluit dat de gemeente een hervormde gemeente, een gereformeerde kerk dan wel een evangelisch-lutherse gemeente is.**

- 30 In lid 3 wordt gesproken over het toetreden van gemeenten van buiten de kerk. In art. 13a wordt gesproken over opnemen van een *buitengewone* gemeente in de kerk. Het onderscheid is dat voor de buitengewone gemeente bijzondere door de generale synode vast te stellen regels gelden, en de hier genoemde gemeenten alle rechten en plichten van een gemeente hebben. Het GCKO stelt voor om de terminologie zo veel mogelijk gelijk te trekken en ook hier te spreken over opnemen in de kerk. Of een gemeente de stap naar de kerk kan maken, is zaak van die gemeente. Het opnemen is
- 35 zaak van de Protestantse Kerk⁸.

Ord. 2-15a-3 eerste lezing	Ord. 2-15a-3 voorstel	Ord. 2-13a-2
Tot de Protestantse Kerk in Nederland kunnen als nieuwe gemeente toetreden:	Indien een gemeente van een andere kerk of een onafhankelijke gemeente dan	Indien een gemeenschap van christenen

⁷ Indien de vorming van een protestantse gemeente betreft een vereniging van gemeenten waartoe een of meer wijkgemeenten behoren die zwaarwegende bezwaren hebben tegen de vorming van de desbetreffende protestantse gemeente, kan het breed moderamen van de classicale vergadering - met inachtneming van het bepaalde in artikel 13 - ten behoeve van de tot deze wijkgemeente behorende gemeenteleden overgaan tot de vorming van respectievelijk een hervormde gemeente, een gereformeerde kerk of een evangelisch-lutherse gemeente naast de protestantse gemeente

⁸ Prof. Mr. T.J. van der Ploeg wees, om advies gevraagd, hierop.

- een gemeente die overkomt uit een andere kerk of een onafhankelijke gemeente, - een geloofsgemeenschap, die geen deel uitmaakt van de Protestantse Kerk en het verzoek indient in haar een gemeente te mogen vormen. De generale synode kan tot toetreding besluiten, indien de nieuwe gemeente in staat is de in de orde van de kerk aangegeven taken van een gemeente te verrichten.	wel een geloofsgemeenschap die geen deel uitmaakt van de protestantse kerk de generale synode daarom verzoekt, instemt met het belijden van de kerk en in staat is de in de orde van de kerk aangegeven taken van een gemeente te verrichten, kan de generale synode besluiten deze gemeenschap als een gemeente op te nemen in de kerk.	de generale synode daarom verzoekt en deze gemeenschap instemt met het belijden van de kerk, kan de synode – gehoord de daarvoor in aanmerking komende organen van de kerk – besluiten deze gemeenschap als een buitengewone gemeente op te nemen in de kerk.
--	--	---

In eerste lezing is in ord. 2-15a lid 6 is vastgelegd dat bij splitsing de klassicale vergadering het grondgebied (de grenzen) vaststelt. Apeldoorn stelt voor te bepalen dat de geografische grenzen door de klassicale vergadering worden vastgesteld en goedgekeurd. Het GCKO merkt op, dat de klassicale vergadering haar eigen besluit tot vaststelling zou goedkeuren, en dat is overbodig.

Apeldoorn stelt verder voor aan lid 6 toe te voegen dat de gemeenten die ontstaan de in de kerkorde aangegeven taken moeten kunnen verrichten. Het GCKO acht dit vanzelfsprekend, maar constateert dat, waar dit wel bepaald is in lid 2 de toevoeging in lid 6 wel logisch is. Het stelt dan ook voor het voorstel over te nemen:

Eerste lezing	Voorstel tweede lezing
De kerkenraad van een gemeente kan besluiten de gemeente te splitsen nadat de leden van de gemeente en in een gemeente met wijkgemeenten de wijkkerkenraden, de gelegenheid hebben gehad hun mening kenbaar te maken. 	De kerkenraad van een gemeente kan besluiten de gemeente te splitsen - nadat de leden van de gemeente en in een gemeente met wijkgemeenten de wijkkerkenraden, de gelegenheid hebben gehad hun mening kenbaar te maken en - indien de te vormen gemeenten in staat geacht mogen worden de in de kerkorde aangegeven taken van een gemeente te verrichten.

Apeldoorn vraagt tevens of het moderamen van de klassicale vergadering bevoegd is om een deel van het vermogen van de oude gemeente aan het afgesplitste deel toe te wijzen. Het GCKO antwoordt, dat het gaat om een splitsing en dat daarmee de bevoegde vergadering in het besluit een splitsing van vermogensbestanddelen kan opnemen.

5.9 OPHEFFEN VAN EEN GEMEENTE, OPEN PLEKKEN

In eerste lezing is de tekst van ord. 2-16a-1 als volgt vastgesteld:

Indien een gemeente niet langer in staat is alle in de orde van de kerk aangegeven taken van een gemeente te verrichten en indien vormen van samenwerking of samengaan met een

andere gemeente niet tot de mogelijkheden behoren, is de classicale vergadering bevoegd deze gemeente op te heffen.

5 De meeste classicale vergaderingen kunnen instemmen met de mogelijkheid van opheffen van een gemeente. Dit wordt in de regel gezien als een noodzakelijk kwaad. Gouda en Hardenberg spreken van een akkoord “met pijn in het hart”.

10 In de lijn van ordinantie 2-16a-1 zeggen de classicale vergaderingen, dat opheffing aan de orde komt als alle andere mogelijkheden onderzocht zijn en geen oplossing kunnen bieden.

In een aantal consideraties wordt de moeite uitgesproken met de bevoegdheid van de classicale vergadering. Dat deze het besluit tot opheffing neemt, heeft niet iedereen begrepen. In één consideratie wordt gezegd, dat opheffing niet door de classispredikant bepaald mag worden, maar dat wordt ook niet voorgesteld in ordinantie 2-16a.

15 Sommigen willen, dat het besluit uitsluitend op verzoek van de kerkenraad genomen kan worden (Amsterdam, Flevoland, Goes) of zelfs dat het besluit door de kerkenraad wordt genomen (o.a. Kampen) of met akkoord van de gemeente (Noord-Oost Groningen).

Apeldoorn geeft een tekstvoorstel bij ordinantie 2-16a-1:

20 “Indien een gemeente niet langer in staat is alle in de orde van de kerk aangegeven taken van een gemeente te verrichten en indien vormen van samenwerking of samengaan met een andere gemeente niet tot de mogelijkheden behoren, is de classicale vergadering **op verzoek van de betrokken gemeenteleden** bevoegd deze gemeente op te heffen.”

25 Men gaat voorbij aan het argument op pagina 51 van het rapport, namelijk als de betrouwbaarheid van de kerk op het spel staat, is handelen vanuit de meerdere vergaderingen nodig. Hieraan zitten meerdere aspecten vast, zoals de kwaliteit van bestuur en de vermogensrechtelijke zaken.

Problemen van een gemeente kunnen gevolgen hebben voor de Protestantse Kerk. De meerdere vergaderingen hebben nu al de mogelijkheid om tot een gedwongen samenwerking of samenvoeging te besluiten. De Protestantse gemeente te St. Pancras stelt, dat opheffing geen optie is zolang een gemeente nog aan haar kerkordelijke verplichtingen voldoet. Dat is inderdaad de bedoeling.

30 Met het oog op de zorgvuldigheid wordt de bevoegdheid bij de meerdere vergadering gelegd en niet bij de betrokken kerkenraad en gemeenteleden zelf.

35 In lid 2 is bepaald dat de classicale vergadering tot opheffing kan besluiten op verzoek van de kerkenraad of uit eigen beweging nadat de kerkenraad is gehoord. In beide gevallen krijgen de gemeenteleden de gelegenheid hun mening kenbaar te maken.

Limburg stelt voor om het horen van de kerkenraad te vervangen door “na overleg met de kerkenraad”. Het GCKO heeft tegen deze wijziging geen bezwaar.

40 Tevens wil Limburg ook bij de gemeenteleden spreken van “na overleg”. Het GCKO gaat hierin niet mee. In het kerkelijk spraakgebruik wordt “overleg” gebruikt als het gaat om kerkelijke lichamen, zoals een kerkenraad of college. Betreft het gemeenteleden, dan spreekt de kerkorde van “mening kenbaar maken”, “kennen en horen” of “beraad”.

Het GCKO stelt dan ook voor

	Eerste lezing	Voorstel tweede lezing
2	De classicale vergadering kan tot opheffing van een gemeente besluiten - op verzoek van de kerkenraad, of - uit eigen beweging, nadat de kerkenraad is gehoord. Alvorens de classicale vergadering het besluit neemt krijgen de gemeenteleden de	De classicale vergadering kan tot opheffing van een gemeente besluiten - op verzoek van de kerkenraad, of - uit eigen beweging, na overleg met de kerkenraad. Alvorens de classicale vergadering het besluit neemt krijgen de gemeenteleden de

	gelegenheid hun mening kenbaar te maken. Indien het een evangelisch-lutherse gemeente betreft, hoort de classicale vergadering vooraf de evangelisch-lutherse synode.	gelegenheid hun mening kenbaar te maken. Indien het een evangelisch-lutherse gemeente betreft, hoort de classicale vergadering vooraf de evangelisch-lutherse synode.
--	---	---

De meeste opmerkingen hebben betrekking op de positie van leden die in het gebied van de opgeheven gemeente (gaan) wonen (lid 7).

- 5 *Waar een Woord is, is een weg* spreekt van “open plekken” (niet van “witte vlekken”) als mogelijk gevolg van de opheffing van een gemeente. In de voorstellen in eerste lezing wordt de term niet gebruikt, maar het is helder dat het kan gebeuren dat na opheffing van een gemeente het grondgebied niet langer behoort tot een gemeente van de Protestantse Kerk.
- 10 Hiertegen is veel verzet. Voor Drachten ligt hier een reden om negatief te considereren. Sommige classicale vergaderingen pleiten voor een herindeling ook als er geen samenvoeging met een buurgemeente heeft plaatsgevonden. Zierikzee stelt daarentegen, dat in classes met zeer kleine gemeenten op een groot grondgebied op zeker moment een grens bereikt kan zijn wat als grondgebied nog verantwoord is. Daarmee wordt het dilemma onder woorden gebracht.
- 15 Een alternatief Limburg: bij opheffing worden de leden ingeschreven in een bepaalde gemeente tenzij zij de voorkeur voor een andere gemeente uitspreken. En Edam-Zaandam stelt voor om de betreffende leden een vrije keus te bieden, maar dat is wat ook in de voorstellen wordt genoemd.

- 20 Vele classicale vergaderingen wijzen op de zorg voor de leden van de op te heffen gemeente. Het gaat dan niet alleen om de inschrijving bij een naburige gemeente of het al dan niet opnemen in een landelijk register, maar ook om de begeleiding tijdens het proces van opheffing en de pastorale zorg van hen die niet bij een andere gemeente ingeschreven worden. Door Franeker wordt gevraagd naar de zorg voor de rand- en buitenkerkelijken.

Hoogeveen en Apeldoorn wijzen op leden die in een gebied gaan wonen, waar geen gemeente van de Protestantse Kerk is. Wat is er voor hen geregeld?

- 25 Het GCKO merkt op dat het de bedoeling is dat het breed moderamen in gesprek met betrokkenen over de opheffing ook spreekt over de vraag hoe het nu verder moet. In de eerdere rapporten met betrekking tot Kerk 2025 wordt gesproken over de mogelijkheid van een pioniersplek en van een huisgemeente ter plaatse. Ook Rotterdam wijst op het belang van missionaire initiatieven. Het GCKO stelt voor om deze verantwoordelijkheid expliciet in de tekst op te nemen.

- 30 Het GCKO stelt de volgende tekst voor, ter vervanging van lid 7, in te voegen voor het huidige lid 3: de zorg voor de leden gaat vooraf aan de (overigens niet minder noodzakelijke) formele kanten van de opheffing.

3	Vanwege de zorg van de kerk voor de gemeenteleden blijven zij na de opheffing van de gemeente ingeschreven in het landelijke register van de kerk, zolang zij zich niet bij een andere gemeente van de kerk hebben gevoegd.
4	Het breed moderamen classicale vergadering overlegt met deze leden of en zo ja, hoe, al of niet in oecumenisch verband, vorm gegeven kan worden aan de geloofsgemeenschap ter plaatse.
5	Op verzoek van betrokkenen kan het breed moderamen de (voormalige) gemeente als huisgemeente als bedoeld in ord. 2-13a-12 t/m 15 aanmerken.
6	Indien ter plaatse geen geloofsgemeenschap mogelijk is, worden de leden, op uitnodiging van het breed moderamen, ingeschreven in een naburige gemeente van hun keuze.
7	Leden van een gemeente die verhuizen naar het gebied van een voormalige gemeente blijven ingeschreven in het landelijke register. Zij worden uitgenodigd zich aan te sluiten bij de geloofsgemeenschap ter plaatse dan wel bij een van de naburige gemeenten.

Wanneer een landelijk register voor hen, die niet bij een andere gemeente zijn aangesloten, vervalt, betekent dit dat gemeenteleden gedwongen worden tot een keuze. Met name als de afstanden groot zijn, kan dit leiden tot een louter formele inschrijving.

De huidige leden 3 t/m 8 worden door deze invoeging vernummerd tot 8 t/m 11.

Classicale vergaderingen vragen naar de consequenties in juridisch en vermogensrechtelijk opzicht. Ordinantie 2-16a geeft al aan, dat de verantwoordelijkheid vanaf het besluit tot opheffing bij de klassicale vergadering ligt. In de Generale regeling bij ordinantie 11 komt een nadere uitwerking. Is er nog vermogen, dan komt dit als geoormerkt geld onder beheer van de klassicale vergadering.

Deventer, Enschede, Hardenberg en Ommen vragen wat er gebeurt als er schulden zijn. Opheffing van een gemeente houdt een liquidatie in vermogensrechtelijke zin in. Dit betekent dat eventuele aanwezige schulden voldaan dienen te worden uit aanwezige vermogensbestanddelen (geldmiddelen, eigendommen). Overigens is het toezien van de colleges voor de behandeling van beheerszaken erop gericht om te voorkomen dat de schulden groter zijn dan de bezittingen.

En kan er vermogen overgedragen worden aan een gemeente, als leden naar deze gemeente overgaan (Apeldoorn)? Het GCKO lijkt dat minder juist. In dat geval zou een samengaan van de twee gemeenten moeten plaatsvinden.

6 OVERGANGSBEPALINGEN

De overgangsbepalingen hebben geen vragen opgeroepen. Wel worden vraagtekens gezet bij het tijdspad. Ondertussen is het tijdspad gewijzigd. De datums moeten daaraan worden aangepast. In eerste lezing is een overgangsbepaling bij ord. 4-14 vastgesteld (ten onrechte 73a⁹ genoemd) en een aantal losse overgangsbepalingen, nog zonder nummer. Het GCKO stelt voor die alle in een bepaling bijeen te voegen als Overgangsbepaling 88a bij ord. 2-20 (indeling in classes).

Emmen vraagt naar de einddatum van deze ovb.; het GCKO wijst erop dat deze ovb. in de huidige formulering per definitie expireert per 1 januari 2019.

Zwolle meent dat de eerste benoeming van de classispredikant niet goed geregeld is. Naar haar oordeel kan de klassicale vergadering niet in de eerste vergadering de classispredikant kiezen, omdat de klassicale vergadering zelf de benoeming moet voorbereiden.

Het GCKO constateert dat, gegeven de wens dat de klassicale vergadering in nieuwe samenstelling in de eerste vergadering de classispredikant benoemt, in de overgangsbepalingen een bepaling over de benoemingscommissie noodzakelijk is. Het stelt daartoe een aanvullende bepaling voor:

Voor 1 november 2017 komen de aangewezen leden¹⁰ – dan wel, indien een klassicale vergadering nog geen leden zijn aangewezen vier leden uit het betreffende breed moderamen – bijeen ter benoeming van leden van de commissie die de benoeming van de classispredikant voorbereidt.

⁹ 73a hoort bij ord. 2-14. Bij 4-14 zou 196a passen.

¹⁰ Uit de voorgaande bepaling is duidelijk dat het gaat om leden, aangewezen voor de nieuwe klassicale vergadering.

Het GCKO deelt niet de mening van Zwolle dat een dergelijke aanvulling ter consideratie moet worden voorgelegd. De aanvulling vloeit voort uit de consideraties.

- 5 De aanpassing van het tijdpad maakt het noodzakelijk ook een overgangsbepaling toe te voegen voor de samenstelling van de generale synode:

Degenen die op 30 april lid zijn van de generale synode behouden hun lidmaatschap gedurende 2018. Voor 1 oktober 2018 wijzen de classicale vergaderingen hun afgevaardigden aan voor de generale synode conform ord. 4-25-2 en 3.